

فصلنامه پژوهش‌های دانش انتظامی، سال بیست‌وششم، شماره ۱، بهار ۱۴۰۳

صص ۲۰۸-۱۶۵

نقش مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی (مورد مطالعه شهر تهران)^۱

محمد احسانی فر^۲، حسین شکوهی^۳، مهری سیاه چشم هرزندی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۰۵

چکیده

زمینه و هدف: یکی از مؤلفه‌های مؤثر بر زندگی انسان‌ها در محیط‌های شهری امنیت است؛ محیط‌های نامطلوب شهری می‌تواند برای امنیت شهروندان مسائل و مشکلات عدیده‌ای به بار آوردند. احساس امنیت یکی از اساسی‌ترین نیازهای انسان است که پیوند تنگاتنگی با توسعه و ابعاد مختلف رفاه اجتماعی دارد. پژوهش حاضر باهدف نقش مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی انجام پذیرفت.

روش: این تحقیق از حیث روش پیمایشی از نوع همبستگی و از نظر هدف کاربردی بوده است. جامعه آماری را تمام شهروندان بالای ۲۰ سال شهر تهران تشکیل داده‌اند. براساس جدول نمونه‌گیری استاندارد کرجسی و مورگان، ۲۸۴ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده است. ابزار گردآوری داده‌های مورد نظر در پژوهش، پرسش‌نامه بوده و از نظر روایی دارای اعتبار محتوا است که، با کسب نظر از کارشناسان و صاحب‌نظران حاصل شد و پایایی حاصل از آلفای کرونباخ نیز برای مشارکت شهروندان با فراجا برابر با ۰/۸۴ و برای امنیت اجتماعی ۰/۸۳ بوده است. به‌منظور آزمون فرضیات تحقیق با توجه به نرمال بودن داده‌ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و همچنین رگرسیون استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق نشان داد که بین مسئولیت‌پذیری، مشارکت، رضایت‌مندی اجتماعی، احساس تعلق، اعتماد اجتماعی شهروندان در قالب بسیج ملی و مشارکت آنان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین یافته‌های حاصل از بررسی رگرسیون چندمتغیره به روش هم‌زمان نشان داد، مسئولیت‌پذیری، سابقه مشارکتی، اعتماد اجتماعی، رضایتمندی و احساس تعلق به ترتیب بیشترین و کمترین تأثیر را بر مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی دارد. **نتیجه‌گیری:** نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که ۸۹ درصد از تغییرات مربوط به مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی با اعتماد اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، رضایتمندی و احساس تعلق و سابقه مشارکتی آنها و مابقی تغییرات به متغیرهای دیگری خارج از این تحقیق ربط دارد.

کلیدواژه‌ها: شهروندان، بسیج ملی، مشارکت، امنیت اجتماعی.

۱. مقاله پژوهشی مستقل

۲. دانشجوی دکتری مدیریت علوم راهبردی، گرایش سیاست دفاعی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی،

تهران، ایران. (نویسنده مسئول). Mo.Ehsani89@gmail.com

۳. دانشیار علوم دفاعی راهبردی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی، تهران، ایران.

Hosseinshekohi1400@gmail.com

۴. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، دانشگاه تهران شمال، تهران، ایران. Meh.2121361@gmail.com

مقدمه

بدون شک هیچ عنصری برای پیشرفت، توسعه، تکامل و شکوفایی استعداد‌های جامعه، مهم‌تر از عنصر امنیت و تأمین آرامش در جامعه نیست و ادامه حیات و بقای جوامع بدون آن مشکل و غیرممکن خواهد بود. (اولادی و همکاران، ۱۳۹۸، ۱). انسان مدنی برای زندگی در جمع و دستیابی به مراتب بالای رشد، نیازمند آرامش و امنیت خاطری است که با رشد و نمو جرائم و انحرافات اجتماعی، زمینه‌های ناامنی و شکل‌گیری کج‌روی در سطح جامعه بیشترین دلهره را ایجاد می‌کند. (حیدری و شفیعی، ۱۳۹۸، ۲) یکی از عواملی که می‌تواند در تأمین و ارتقای امنیت اجتماعی تأثیرگذار باشد، مشارکت شهروندان در برقراری و تأمین امنیت اجتماعی است. (شادی طلب، ۱۳۸۲، ۲۸). مشارکت را می‌توان به معنای فعالیت داوطلبانه افراد برای تغییر خودخواسته، بهبود زندگی و خود و محیط و در نهایت افزایش توانایی و عمل برای پاسخ‌دادن به طرح‌ها و برنامه‌های توسعه دانست (ترپسترا^۱، ۲۰۰۸، ۲). ایجاد نظم و امنیت، وظیفه کلیه افراد جامعه است که پلیس انحصار اعمال آن را در اختیار دارد و می‌تواند با روش‌های مطلوب به آن برسد. مشارکت عمومی در این حوزه به معنای افزایش نقش شهروندان در یکی از مهم‌ترین ساختارهای نظام سیاسی، یعنی کار نظم‌بخشی است، مشارکت مردم در اجرای مهم‌ترین وظیفه سازمان انتظامی یعنی برقراری نظم و امنیت دارای فوایدی از قبیل تبدیل فرهنگ سیاسی تابعیت، آمریت در پلیس و شهروندان به فرهنگ مشارکتی و مدیریتی، رضایت مردمی به‌عنوان مهم‌ترین منبع مشروعیت‌بخش عملکردهای انتظامی و افزایش اقتدار پلیس، ارتقای احساس امنیت در آحاد جامعه، استفاده از توان گسترده جامعه در برقراری نظم و امنیت است.

دلایل استفاده از پلیس جامعه‌محور را می‌توان به‌صورت زیر بیان نمود:

1.Terpstra

۱. تعامل پلیس و شهروندان موجب حضور بیشتر پلیس در بین مردم می‌شود و از این طریق نوعی احساس امنیت و فراغ خاطر به شهروندان به وجود می‌آید.
۲. موجب افزایش رضایت‌مندی شهروندان می‌شود و هرچه رضایت‌مندی شهروندان از پلیس بیشتر باشد ترس شهروندان از جرم کاهش می‌یابد. پلیس اجتماع‌محور، دید و نگرش شهروندان را نسبت به پلیس بهبود بخشیده است.
۳. هنگامی که پلیس با شهروندان از طریق گروه‌های محلی همسایگی، فعالیت‌های نوجوانان، مدارس و .. تعامل می‌کند، این همکاری و مشارکت پیوندهای واقعی بین پلیس و شهروندان را تقویت و تحکیم کرده (آدینه‌وند و غنی فتحی، ۱۳۹۴، ۷). در واقع اجرای هرچه بهتر وظایف و همسویی عملکرد و منافع پلیس با خواسته‌ها، انتظارات و منافع شهروندان موجب کاهش شکاف بین پلیس و مردم و افزایش کارآمدی پلیس می‌شود و از طرفی مسئول بودن و متعهد بودن پلیس در مقابل اظهار نظرهای شهروندان و نظارت آنها به تصحیح‌پذیری و رشد تکاملی عملکرد پلیس کمک کرده و آن را در تأمین نظم و امنیت موفق‌تر می‌کند، از این منظر، سعی شده است تا سهم بسیج ملی در تأمین امنیت اجتماعی کشور مشخص شود و برای ایفای این نقش، الگوی مناسبی ارائه شود. یکی از مباحث مهم در حوزه امنیت، احساس آرامش روانی مردم است که از آن به‌عنوان امنیت روانی و یا احساس امنیت نام برده می‌شود. احساس امنیت در ارتباط با عدم مخاطره ارزش‌های انسانی، حقوق و آزادی‌های مشروع است. این مفهوم مؤید این است که افراد جامعه به چه میزان از آرامش خاطر و دوری از دغدغه‌ها و تشویش‌ها برخوردارند. (طالبی و رضانی، ۱۳۹۶، ۱۲۸). تأمین امنیت اجتماعی در جامعه، موجب تقویت امنیت ملی می‌شود؛ زیرا مشارکت مردم با رضایت‌مندی و تکریم آنان توسط نیروهای انتظام بخش جامعه، بسترهای لازم برای توسعه و رفاه در جامعه را فراهم می‌نماید. مجموعه این ملاحظات نشان‌دهنده اهمیت موضوع برای جامعه‌ی مردم‌سالار دینی ایران است. با این وصف، سازمان انتظامی علی‌رغم تغییر

رویکرد از تهدیدمحوری به جامعه‌محوری و روی آوردن به روش‌های نرم‌افزاری در تأمین امنیت، در سال‌های اخیر نیازمندی بیشتری برای استفاده از ظرفیت‌ها و سرمایه‌های بالقوه اجتماعی موجود در تولید، حفظ و ارتقای اجتماعی شهروندان لازم دارد. دلیل این امر، آن است که امنیت، حاصل تولید سازمان‌ها، نهادها، تشکل‌های غیردولتی، بخش‌های خصوصی و مردم است و سازمان انتظامی تنها به‌عنوان یکی از سازمان‌های اجتماعی، وظیفه‌ی تولید و تأمین بخشی از امنیت اجتماعی کشور را به عهده دارد. بنابراین سازمان انتظامی به‌عنوان نهادی در جهت حفظ امنیت و آرامش مردم شناخته می‌شود که این مسئولیت خطیر را با برنامه‌ریزی‌های دقیق و مشارکت مردمی به انجام می‌رساند. داده‌های آماری هم از بهبود امنیت در جامعه با کمک راهبرد امنیت محله‌محور حکایت دارد به‌طوری که در سمنان باعث افزایش ۱۳ درصدی کسفیات سرقت و کاهش دو درصدی سرقت در محلات شده است (ایسنا تاریخ ۱۴۰۲.۰۷.۲۹) و افزایش دستگیری مجرمان و قاچاقچیان شده است به‌طوری که در اصفهان صد قاچاقچی اصلی دستگیر شده‌اند (دفاع پرس ۱۴۰۲.۰۵.۰۱).

باوجود اهمیتی که بحث مشارکت شهروندان در ارتقای نظم و امنیت جامعه دارد، تاکنون تحقیقی در زمینه گرایش شهروندان به مشارکت با دستگاه‌های امنیتی کشور صورت نگرفته است. در این تحقیق، سعی داریم ضمن بررسی وضعیت مشارکت شهروندان در قالب بسیج ملی، مهم‌ترین عواملی را که در مشارکت با فراجا مؤثرند، شناسایی کرده تا با استفاده از آن بتوانیم مشارکت حداکثری شهروندان را در ارتقای نظم و امنیت جامعه به همراه داشته باشیم.

حال با عنایت به آنچه که بیان شد سؤال اصلی تحقیق این است که بین مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی رابطه وجود دارد؟ در این راستا پژوهش به‌دنبال دستیابی وجود رابطه بین مسئولیت‌پذیری،

مشارکت، رضایتمندی، احساس تعلق و اعتماد اجتماعی مردم در قالب بسیج ملی و مشارکت آنان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی است.

پیشینه

شکوهی و یوسفی (۱۴۰۱)، پژوهشی باعنوان «نقش انگیزش در بسیج ملی در جمهوری اسلامی ایران» انجام داده‌اند که نتایج حاصل از پژوهش نشان‌دهنده نقش مستقیم انگیزش در بسیج ملی است؛ همچنین انگیزش در همه ابعاد ایمان، فرمانبرداری، توکل، شجاعت، استقامت و بصیرت در بسیج ملی دارای سطح معنی‌داری بوده که نشان از آن دارد که انگیزش می‌تواند در بسیج ملی به میزان چشم‌گیری مؤثر باشد.

صادق تبریزی و همکاران (۱۴۰۱)، پژوهشی باعنوان «ارائه خدمات اساسی سلامت جامانده در طی همه‌گیری کووید-۱۹ در جمهوری اسلامی ایران؛ گام سوم بسیج ملی مقابله با کووید-۱۹» انجام داده‌اند که نتایج حاصل نشان داد که با اجرای تصمیمات مدیریتی و تغییر در شیوه ارائه خدمت، ضمن ارائه خدمات بیماری کووید-۱۹ مراقبت‌های ضروری جامانده نیز به‌صورت حضوری و یا غیرحضوری ارائه شد که در نتیجه آن، میزان خدمات ضروری سلامت^۱ برای گروه‌های هدف افزایش قابل قبولی پیدا نمود. از مهمترین نتایج این طرح می‌توان به کاهش بار مراجعه به بیمارستان‌ها و جلوگیری از، ازدحام در این مراکز و ایجاد اختلال در خدمت‌رسانی به مردم و مدیریت بهینه بیماران سرپایی در گستره نظام شبکه در کشور سراسر اشاره نمود که مداخله به هنگام و پاسخ سریع به همه‌گیری کووید-۱۹ در بستر نظام شبکه و در قالب طرح بسیج ملی مقابله با کووید-۱۹ به محض مشاهده اولین بیمار در کشور موجب افزایش آگاهی مردم و رعایت دستورالعمل‌ها و در نتیجه جلوگیری از شیوع گسترده این بیماری شد. ابراهیمی (۱۳۹۹)، پژوهشی باعنوان «عنوان نقش بسیج ملی در اقتصاد مقاومتی» انجام دادند که بر اساس یافته‌های تحقیق می‌توان نتیجه گرفت که با بسیج ملی نه تنها در

اقتصاد مقاومتی می‌توان از تحریم‌ها عبور کرد، بلکه اقتصاد مقاومتی موجب جهش رشد اقتصادی کشور نیز خواهد شد.

مفتون و همکاران (۱۳۹۹)، پژوهشی باعنوان «میزان آگاهی مردم از اجرای طرح بسیج ملی کنترل فشارخون بالا؛ یک مطالعه ملی» انجام داده‌اند که نتایج به‌دست آمده نشان داد با توجه به این که فراوانی اطلاع از طرح فشارخون و اهداف آن پایین بود، لازم است در اجرای چنین طرح‌هایی جهت اثربخشی بیشتر و نیز افزایش بازدهی برنامه اطلاع‌رسانی در دوره‌ی زمانی مناسب قبل از شروع برنامه انجام شده و افزایش آگاهی از اختلال سلامتی مورد نظر و راهکارهای پیشگیری و درمان آن افزایش یابد.

رجبی فرجاد و شایگان (۱۳۹۸)، پژوهشی باعنوان «بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان اهوازی» انجام دادند که نتایج تحقیق نشان داد که مسئولین ۱۷ عامل مؤثر بر کاهش احساس امنیت در این استان را نام برده و مردم هم عوامل امنیت‌ساز در استان را شامل فعالیت نیروهای بسیج و وجود ایستگاه‌های بازرسی‌های متعدد در سطح شهر، نگهبان محله، اقدامات شهرداری در واگذاری امکانات به مردم و برخورد قاطع دادگستری‌ها با مجرمین می‌دانستند.

سهراب‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی باعنوان «بررسی و تبیین تأثیر عملکرد پلیس جامعه محور بر احساس امنیت زنان ۱۵ تا ۶۴ ساله ساکن در خانوارهای معمولی سطح شهر تهران، بیان داشتند که میزان احساس امنیت زنان در شهر تهران در سطح متوسط است و براساس آمارهای استنباطی فرضیه‌های پژوهش مبنی بر تأثیر عملکرد پلیس جامعه‌محور بر احساس امنیت زنان تأیید شد. بر اساس تحلیل همبستگی بین متغیرهای مستقل (عملکرد پلیس جامعه‌محور با شاخص‌های عملکرد سامانه نظارت همگانی و پلیس محله) با متغیر وابسته (احساس امنیت زنان) در سطح اطمینان ۰/۹۵ رابطه‌ای معنادار و مثبت برقرار است. همبستگی احساس امنیت زنان با ترکیب خطی شرایط علی مذکور نیز معنادار است.

محمد داودی و اسلامی (۱۳۹۷)، پژوهشی با عنوان «نقش مشارکت اجتماعی شهروندان بر رویکرد جامعه محوری پلیس و تعدیل‌گری امنیت اجتماعی» انجام داده‌اند که نتایج به‌دست آمده نشان داد جامعه محوری پلیس بر مشارکت اجتماعی شهروندان در دو بُعد ذهنی و عینی و رفتاری تأثیر مثبت دارد و این تأثیر، با در نظر گرفتن نقش تعدیل‌گر امنیت اجتماعی بیشتر است.

احمدی‌مقدم و محمدی‌نیا (۱۳۹۵)، پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر فرهنگ و ارزش‌های مشترک سازمانی بر جامعه محوری پلیس»، انجام داده‌اند که نتایج پژوهش‌های تحقیق نشان داد متغیرهای دانش سازمانی، نمادهای سازمانی و اخلاق حرفه‌ای کارکنان فراجا بر تحقق بر رویکرد اجتماع محوری پلیس تأثیر دارند.

عباس‌زاده (۱۳۸۷)، در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در امور شهری» به این نتیجه دست یافته است که بیشتر شهروندان اصفهانی، مشارکت بالایی در امور شهری دارند و از بین متغیرهای پژوهش، عوامل اجتماعی و گرایش، دارای بیشترین تأثیر و متغیرهای رفاه غیرمادی و تأمین نیازهای اولیه و فرهنگی، دارای کمترین تأثیر بر میزان مشارکت کل شهروندان در امور شهری است.

سلطانی و همکاران (۱۳۹۴)، پژوهشی با عنوان «مطالعه نقش پیشگیری انتظامی از جرم بر احساس امنیت شهروندان تبریزی» انجام داده‌اند که یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که رابطه مثبت و معنی‌داری بین پیشگیری از جرم و احساس امنیت در بین شهروندان شهر تبریز وجود دارد، همچنین ارتباط احساس امنیت با هر یک از متغیرهای شناخت مردم از وظایف فرماندهی انتظامی، ضابطه‌مندی و تعامل پلیس با سازمان‌های دولتی مثبت و معنی‌دار بوده است. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندمتغیره نیز نشان می‌دهد که متغیرهای ذکر شده توانسته‌اند ۳۷ درصد تغییرات مربوط به احساس امنیت شهروندان تبریزی را تبیین کنند.

عنبری و فیروزجاییان (۱۳۸۸)، پژوهشی باعنوان «مشارکت امنیتی و انتظام مشارکتی بررسی تجارب و زمینه‌های مشارکت مردمی در تأمین نظم و امنیت، انجام داده‌اند نشان دادند که در سال‌های اخیر اهتمام فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به مقوله مشارکت مردمی در امنیت افزایش یافته است. بدون تردید برای استمرار و توفیق طرح‌ها و مأموریت‌های این سازمان، به همیاری و مشارکت بیشتر شهروندان نیاز است. در حوزه نظم و امنیت، طرح‌های مشارکتی به دنبال آفریدن فرصت‌های بیشتر دخالت مردم در نظم و امنیت و افزایش اعتماد متقابل میان پلیس و مردم است. در کشورهای مختلف دنیا (از جمله انگلیس، هلند و ژاپن) طرح‌های متعددی با این هدف به اجرا درآمده است که در جهت مقصود خود توفیق داشته‌اند. این کشورها در تبدیل پلیس از سازمانی متمرکز، دولتی و سیاست‌گرا به نیرویی اجتماع محور، فرهنگ‌گرا و مشارکت‌جو، دستاوردهای قابل توجهی داشته‌اند. کشور ایران نیز گرچه با مشکلات فرهنگی و سیاسی در این زمینه روبه‌رو بوده است، اما در گذر از مرحله انتظام تخصصی به انتظام مشارکتی موفقیت‌هایی کسب کرده است؛ طرح‌های همیار پلیس، پلیس محله، خدمات مراقبتی و حفاظتی از نمونه‌های آن بوده است. برون‌سپاری برخی از خدمات مانند پلیس +۱۰، صدور گذرنامه، نظام وظیفه، گواهی‌نامه، از دیگر مصادیق اهتمام فرماندهی انتظامی به خدمت‌رسانی بهتر، دردسترس و بدون اصطکاک و برخورد پلیس با مردم است. در عین حال، برخی از مسائل ساختاری و سازمانی پلیس، ضعف فرهنگ مشارکت انتظامی، کم بودن طرح‌های اعتمادسازی متقابل میان مردم و فرماندهی انتظامی، از جمله موانع گسترش مشارکت انتظامی در جامعه ایرانی است.

ریچاردسون آی دی^۱ و همکاران (۲۰۲۲)، در پژوهشی باعنوان «مدل معادلات ساختاری توسعه اخلاق اجتماعی و احساس امنیت با نقش واسطه‌ای سرمایه اجتماعی در دانشجویان والدین» نشان داده‌اند که بین توسعه اخلاق اجتماعی و سرمایه اجتماعی

با نقش میانجی احساس امنیت در دانشجویان والدین ارتباط و همبستگی معناداری وجود دارد.

سونگ^۱ و همکاران (۲۰۲۱)، در پژوهشی با عنوان «ساکنان، کارمندان و بازدیدکنندگان: اثرات سه نوع جمعیت محیط در سرقت در روزهای هفته و آخر هفته در پکن چین» نشان داده‌اند که به‌طور کلی، جمعیت‌های محیطی بزرگ‌تر نشان‌دهنده وقوع سرقت بزرگ‌تر است.

چرنوف^۲ (۲۰۲۱)، در پژوهشی با عنوان «قاعده جدید سرقت دوربین وب در محوطه دانشگاه در طول کوید^۳-۱۹» نشان داد؛ استفاده از کلاس‌های درس به‌عنوان واحد تحلیل، فرصت‌های جدیدی را نه تنها برای آزمایش‌های پیشگیری از جرم در آینده، بلکه برای بهبود ایمنی و امنیت دانشگاه ارائه می‌کند. همچنین، جلوگیری از سرقت دوربین وب در محوطه دانشگاه هم از نظر مالی و هم از نظر اجتماعی مسئول است و باعث صرفه‌جویی در هزینه و تضمین فراگیری برای زبان آموزان از راه دور می‌شود. آن و دیویس^۴ (۲۰۲۰)، در پژوهشی با عنوان «بررسی احساس تعلق به‌عنوان شاخص سرمایه اجتماعی» نشان دادند که چگونه احساس تعلق و سرمایه اجتماعی به لحاظ نظری و تجربی در هم تنیده شده‌اند و بین احساس تعلق و سرمایه اجتماعی ارتباط معناداری وجود دارد و احساس تعلق می‌تواند به‌عنوان یک راه جایگزین ساده شده برای اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی استفاده شود.

سارجنت^۵ و همکاران (۲۰۱۴)، در پژوهشی به آزمون عدالت رویه‌ای در ایجاد اعتماد و همکاری با پلیس در استرالیا توجه کرده‌اند. بر مبنای نتایج این پژوهش، عملکرد پلیس بر میزان تمایل مردم به اعتماد به پلیس بیشتر تأثیر گذار بوده است.

-
1. Song
  2. Chernoff
  3. COVID-19
  4. Ahn& Davis
  5. Sargeant

هیپا^۱ و همکاران (۲۰۰۸)، در پژوهشی با عنوان «مشارکت اجتماعی و تندرستی، با توجه به میزان سرمایه اجتماعی» به مقایسه اقلیت سوئدی در استان استروبوکنیای فنلاند با اکثریت فنلاندی این استان پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که مشارکت اجتماعی با میزان سلامت افراد، ارتباط معناداری دارد و سن افراد، میزان اعتماد و شبکه‌های ارتباطی افراد بر میزان مشارکت اجتماعی مؤثر است.

همچنین پژوهش ایجی یامورا^۲ با عنوان «نقش پلیس و سرمایه اجتماعی در رد موانع جرم در ژاپن»، نشان می‌دهد پلیس و سرمایه اجتماعی میزان جرم را کاهش می‌دهند. (دوستی و فلاحی، ۱۳۹۴، ۱۲۶). پژوهش دیگری در آفریقای جنوبی با عنوان «پنداشت مردم از امنیت» با حجم نمونه ۲۷۰ نفری و با روش پیمایش انجام شده است. یافته‌های پژوهش نشان داده است که بیش از ۷۰٪ در محله خود و حتی در خانه خودشان احساس ناامنی دارند و ۷۴٪ پاسخ‌گویان به متغیرهایی چون کاهش اعتماد عمومی، اختلال در روابط اجتماعی و بی‌توجهی دولت در افزایش احساس ناامنی اشاره کرده‌اند (بیات، ۱۳۸۷، ۱۱۸).

مبانی نظری

به رسمیت شناختن نیازها از اصول اولیه زندگی انسان محسوب می‌شود. از جمله نیازهای مهم آدمی، وجود امنیت و عدم احساس خطر و ترس است. (ستوده، ۱۳۷۳، ۱۷). امنیت در فرهنگ‌های لغت به معنی رهایی از خطر یا مخاطرات و لطمات، ایمنی روانی، رهایی از هراس یا تردید، مشوش نبودن یا فقدان عدم اطمینان، نبودن احتمال ناکامی، چیزی که ایمنی می‌دهند و اطمینان می‌بخشد، رهایی از خطر یا مخاطره، ایمنی، رهایی از تردید، تشویش یا هراس اطمینان، چیزی که برای اطمینان از اجرای تعهد به ودیعه گذاشته شده، آمده است. ریشه لاتین کلمه امنیت (security) واژه (securus) است که در لفظ به معنای بدون دغدغه است. (کلمنتس^۳، ۱۳۸۴، ۱۱) این

---

1. Hipa
2. Eiji Yamura
3. Clements

کلمه از واژه «امن» به معنای بی‌خوفی و درامان بودن، آرامش قلب داشتن، بی‌هراس شدن و راحت و آسوده و بی‌بیم گردانیدن است. (دهخدا، لغت‌نامه) در این تعریف لغوی، امنیت معنای درونی و نفسی دارد. حالت آرامش داشتن یک حالت درونی است. برخی نیز امنیت را به معنای توانایی در حفظ ارزش‌ها و ثروت‌ها در برابر تهدید می‌دانند. (نویدنی‌ا، ۱۳۸۸، ۲۷). در تعاریف ارائه شده برای واژه امنیت از سوی صاحب‌نظران اتفاق نظر وجود ندارد. به نظر می‌رسد که در واقع ماهیت امنیت با پذیرش یک تعریف جامع و مانع در تعارض است. امنیت را می‌توان هم به‌عنوان هدف و هم به‌عنوان نتیجه تعریف کرد. اگر آن را یک هدف تعریف کنیم، در حقیقت اشاره به حفظ ارزش‌های اصلی کرده‌ایم و اگر امنیت را به‌عنوان یک نتیجه، تعریف کنیم نمی‌توانیم ماهیت آن را بشناسیم و یا اهمیت آن را بدانیم، مگر اینکه با خطر از دست دادن آن رو به رو شویم. بنابراین، از بعضی لحاظ، امنیت بر مبنای خطراتی تعریف می‌شود که آن را تهدید می‌کند. *آرلوند و لفرز* در بحثی مشابه در تعریف امنیت می‌گوید: امنیت در یک مفهوم عینی به نبود تهدیدها نسبت به ارزش‌های اکتسابی، تلقی می‌شود و در یک مفهوم ذهنی بر اساس دلهره نداشتن و نگرانی از به مخاطره افتادن ارزش‌ها و توانمندی لازم در کسب نتایج منصفانه ارزیابی می‌شود (چگینی‌زاده، ۱۳۷۹، ۲۹). در مجموع، امنیت دارای دو معنا، یکی ایجابی، یعنی وجود احساس رضایت و اطمینان خاطر نزد دولتمردان و شهروندان و دیگری سلبی، یعنی نبود ترس، اجبار و تهدید می‌باشد. (افتخاری، ۱۳۹۸۴، ۳۱). اینجا به واسطه نسبت، مبتنی بودن بر پاره‌ای پیش فرض‌ها، ذهنی بودن و ابهام و فراخی قلمرو حریم امنیتی به زبان و تعبیرهای مختلفی قابل قبض و بسط است. بنابراین می‌توان گفت: امنیت عبارت است از اطمینان خاطر که براساس آن افرادی که در جامعه‌ای زندگی می‌کنند، نسبت به حفظ جان، حیثیت و حقوق مادی و معنوی خود ترس و واهمه‌ای نداشته باشند. «امنیت» پیش از آن

که مقوله‌ای قابل تعریف باشد، پدیده‌ای ادراکی و احساسی است. (بوزان^۱، ۱۳۷۸، ۲۵). مفهوم امنیت، در طول دهه‌های گذشته و متناسب با پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی از حالت بسیار اولیه که جنبه‌های فیزیکی و محسوسی داشت خارج شده و ابعاد مختلف اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی را نیز در بر گرفته و عوامل پنهان و غیرفیزیکی امنیت روز به روز اهمیت بیشتری پیدا می‌نماید. (سیف‌اللهی، ۱۳۷۹، ۸۵). باری بوزان در یک تقسیم‌بندی کلی، امنیت اجتماعات بشری را به پنج مقوله تقسیم‌بندی می‌کند: امنیت نظامی، امنیت سیاسی، امنیت اقتصادی، امنیت زیست محیطی و امنیت اجتماعی (بوزان، ۱۳۷۸، ۳۶). به گفته کارشناسان اجتماعی در جامعه بسامان، آنچه امنیت اجتماعی را تضمین می‌کند، پایداری افراد به قراردادهای اجتماعی و متقابلاً عمل دولت به تعهداتش نسبت به مردم و در نتیجه ایجاد رابطه منطقی و مبتنی بر رضایت و محبت بین مردم و دولت است و بدین ترتیب، امنیت اجتماعی در جامعه‌ای معنی پیدا می‌کند که بر نظام اجتماعی سازمان یافته استوار باشد. تحلیل‌گران اجتماعی تصریح می‌کنند که ریشه‌کنی عوامل محل امنیت، برای تعمیق امنیت اجتماعی در جامعه و دوام نظام اجتماعی، نیازمند پذیرش درونی الگوها و تعهد اعضای جامعه به پایداری به آنهاست. تأمین بخشی از وظایف ایجابی دولت در تأمین امنیت است که توسط فرمانده انتظامی به‌عنوان نماینده‌ی قانونی دولت در قالب وظایف و مأموریت‌ها، صورت می‌پذیرد تا موجب مصونیت (فقدان جرم و جنایت) و آسودگی خاطر (احساس امنیت) اعضای جامعه در فعالیت‌های روزمره اجتماعی، محل‌های کسب و کار و تردد، زندگی خصوصی، تعاملات اجتماعی، حفظ ارزش‌های دینی و ملی، تأمین بخشی از رفاه و آسایش و در نهایت ارتقای منزلت اجتماعی آنان در شبکه‌ی تعاملات اجتماعی شود.

امنیت اجتماعی را باری بوزان برای اولین بار به کار برد. امنیت جامعه‌ای تنها یکی از بخش‌های پنج‌گانه رویکرد پنج بعدی او به فرضیه امنیت است. دیگر بخش‌های این

رویکرد عبارتند از: امنیت نظامی، سیاسی، اقتصادی و محیطی (بوزان، ۱۳۷۸، ۳۴). به‌طور کلی، امنیت اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب و هویت و عرق ملی مربوط است (بوزان، ۲۰۰۰).

ویژگی‌های پلیس از منظر سند چشم‌انداز بیست ساله

ویژگی‌های پلیس از منظر سند چشم‌انداز بیست ساله در تأمین امنیت اجتماعی: در سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ فراجا، پلیس باید دارای چهار رکن اساسی بوده و هر رکن نیز ویژگی‌های خاص خود را داشته باشد که با دارا بودن این ویژگی‌ها قادر خواهد بود، امنیت اجتماعی را متناسب با ویژگی‌های جامعه‌ی ایرانی در سند چشم‌انداز تأمین نماید. ارکان و ویژگی‌های موردنظر پلیس به شرح زیر می‌باشد:

ویژگی‌های نیروی انسانی

نیروی انسانی مورد نیاز فراجا در جامعه ۱۴۰۴، باید دارای ویژگی‌های زیر باشد: فداکار، ایثارگر، صالح و امین، شجاع، مردم‌دار، دارای انگیزه‌ی الهی، اخلاق‌مدار، مسئولیت‌پذیر، برخوردار از منزلت اجتماعی، کارآمد و توانمند، سخت‌کوش و برخوردار از وضعیت رفاهی و معیشتی مناسب.

ویژگی‌های سازمان و تشکیلات

سازمان و تشکیلات مورد نیاز فراجا در جامعه ۱۴۰۴، منسجم و هماهنگ، منعطف و نوآور، یکپارچه و فراگیر، پویا و کارآمد، پاسخ‌گو به مردم و حاکمیت، تأمین‌کننده امنیت اسلامی، مظهر اقتدار، عزت و رحمت، بهره‌مند از دانش و فناوری، توانا در تولید علوم پلیسی، برخوردار از سامانه‌های جامع امنیتی و انتظامی، برخوردار از سرعت، دقت و صحت عمل.

ویژگی‌های کارکردی:

ویژگی‌های کارکردی مورد نیاز فراجا در جامعه ۱۴۰۴، مورد اعتماد مردم، جلب رضایت‌مندی مردم، امین ولایت، نمایش اقتدار نظام، تأمین‌کننده امنیت اجتماعی،

حافظ سرمایه‌های اجتماعی، توانا در بهره‌گیری از توان بسیج مردمی، فراهم کننده بسترهای رشد فضایل و طرد ردائیل در جامعه، تأمین کننده امنیت با مشارکت مردم.

ویژگی‌های تعاملی

ویژگی‌های تعاملی کارکردی مورد نیاز فراجا در جامعه ۱۴۰۴:

- الف. تعامل داخلی با نهادها، سازمان‌ها و بخش خصوصی در تأمین امنیت اجتماعی؛
ب. تعامل با پلیس کشورهای دنیا به ویژه پلیس کشورهای اسلامی. (ذوالفقاری، ۱۳۸۸، ۱۷۴-۱۶۶)

پلیس جامعه‌محور: پلیس جامعه‌محور از دو کلمه پلیس و جامعه تشکیل شده است، در محیط پلیس جامعه‌محور، نقش جامعه بسیار قدرتمند بوده و تعامل اجتماعی برای موفقیت حیاتی است. در محیط یاد شده شهروندان دو نقش مهم ایفا می‌کنند. آنها از یک طرف مشتری و خریدار و بهره‌بردار خدمات پلیس هستند و در مواردی نیز همکار پلیس محسوب می‌شوند (میس، ۱۳۸۰، ۵۳). جامعه نیازمند پلیس است و پلیس هم نیازمند جامعه و نباید جامعه را به چشم یک گروه مشاور و یا طرف ساکن و خاموش نگاه کند. بدون احساس تعهد دستگاه‌ها و منابع بی‌شمار اجتماعی، پلیس نمی‌تواند مردم را در امور جامعه دخیل کند. ما ناگزیریم در برقراری امنیت مردم را ناظر بر عملکرد خود سازیم. به شکلی که رئیس کلانتری بداند که در محدوده مسئولیت وی افرادی هستند که به دقت عملکرد او را زیر نظر دارند و در صورت کوتاهی در انجام وظایف موجبات عزل او را فراهم خواهند ساخت. (قالیاف، ۱۳۸۴، ۶۲). بنابراین هدف پلیس جامعه‌محور رضایت مردم و جامعه است. شرط لازم برای پلیس جامعه‌محور، اقتدار و انضباط است. یک پلیس جامعه‌محور یعنی مردم پلیس خود و همکار ما باشند. پلیس جامعه‌محور یا پلیس اجتماعی باید سازمانی باشد که مطالبات مردم را ارزیابی کند، نسبت به آن مطالبات پاسخ‌گو باشد، نتایج اقدامات خود را مجدداً ارزیابی کند و رفتار

خود را اصلاح کند. این پلیس اهل مدارا و امین با مردم خواهد بود. رویکرد پلیس جامعه‌محور یک فلسفه است. این رویکرد مشارکت ضابطان قانون و جامعه را در شناسایی مشکلات و ریشه‌یابی آنان و پیدا کردن راه‌حلهایی که مشکل را به‌طور دائم از بین برده و یا کاهش می‌دهد، بر می‌انگیزد (میس، ۱۳۸۰، ۴۲). شواهد به‌دست آمده از مطالعات پژوهشی نشان می‌دهد که مشارکت پلیس و مردم در نصب علائم ضدسرقت و تابلوهای هشدار دهنده می‌تواند تأثیر قابل توجه و معنی‌داری داشته باشد و لایه‌ای مؤثر از محافظت در برابر سرقت را فراهم کند (چرنوف^۱، ۲۰۲۱، ۲). بر همین اساس در انگلستان دستگاه‌های امنیتی خانگی در تعامل با پلیس در کنترل از سرقت نقش دارند و بخش خصوصی تأمین امنیت در انگلستان ارتباط مستقیمی با کاهش سرقت دارد (تسلونی^۲ و همکاران، ۲۰۱۷، ۱). از طرفی هم حفاظت پلیس عمومی از اموال، جرم سرقت را کاهش داده و علاوه بر آن تعامل بین پلیس خصوصی و پلیس رسمی را به‌طور مؤثری میزان جرم و جنایت کاهش می‌دهد (لاسودلاوگا^۳ و همکاران، ۲۰۲۰، ۱). از انواع گونه‌های سرقت که تهدیدی برای نظام اجتماعی هستند، سرقت منزل بسیار حساس و مهم است؛ چراکه خانه اولین جای احساس امنیت ساکن است و اگر افراد در آن احساس امنیت نکنند، رفاه و آرامشی برای ساکنان وجود ندارد. در همین راستا منازل بزرگ در محیط‌های بزرگ‌تر گزینه مناسبی برای سرقت هستند و معمولاً در تعطیلات آخر هفته این آمار بالا می‌رود. از این رو حضور ساکنان در منازل اهمیتی بیشتری برای پیشگیری از سرقت دارد و افرادی که زمان بیشتری را در داخل خانه سپری می‌کنند، خطر سرقت منزل آنها کمتر است (سونگ^۴ و همکاران، ۲۰۲۱، ۹)؛ بنابراین ماندن در خانه و حضور در خانه یکی از مهم‌ترین راهبردهای حفظ خانه از دستبرد سارقان و سرقت است. بر همین

---

1. Chernoff
2. Thessaloni
3. Lasudlauga
4. Song

اساس در دوران کرونا که بسیاری از مشاغل باعث خانه‌نشین شدن بسیاری از مردم شد، آمار سرقت از منازل به شدت کاهش یافت و در مقابل آمار سایر سرقت‌ها روبه رشد بوده است و سرقت خودرو با یک افزایش عمده ادامه یافته است. بر همین اساس بر اساس آمارهای موجود تغییر در نرخ سرقت تفاوت چندانی نداشت؛ اما الگوی سرقت در منازل مسکونی کمتر از سرقت در مجموعه‌های تجاری شد. همچنین سرقت‌ها در مکان‌هایی که به فعالیت خود ادامه دادند، مانند خواربارفروشی‌ها و فروشگاه‌های زنجیره‌ای افزایش یافت (فلسون و همکاران، ۲۰۲۰، ۲). به گفته سیگریو^۱ (۱۹۹۶)، گرچه موضوع اداره امور پلیسی جامعه گرا برای مدت تقریباً ۱۱ سال مورد علاقه دانشگاهیان بوده است، اما هنوز هم در مورد ماهیت آن بحث وجود دارد. هم دانشگاهیان و هم مجریان رضایت داده‌اند که آن را یک مفهوم غیرملموس سیال و مبهم تلقی کنند و در نتیجه نتوانسته‌اند به یک تعریف مشترک دست پیدا کنند.

مشارکت پلیس در قالب بسیج ملی

الف- مشارکت اجتماعی: مشارکت اجتماعی^۲ مفهومی گسترده و با ابعاد وسیع است. مشارکت متضمن انواع فعالیت‌های فردی یا اجتماعی تأثیرگذار بر تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌های دستگاه‌های عمومی از سطح پایین (شهرداری، نظام آموزشی و...) تا سطوح بالاتر (دستگاه‌های عالی قانون‌گذاری اجرایی و قضایی) است. مشارکت اجتماعی را می‌توان به معنای وسیع‌تر، دربردارنده انواع کنش‌های فردی و گروهی به منظور دخالت در تعیین سرنوشت خود و جامعه و تأثیر گذاشتن بر فرایندهای تصمیم‌گیری مربوط به امور عمومی دانست. (رضایی، ۱۳۷۵، ۵۴؛ به نقل از غفاری، ۱۳۸۶، ۸۶). آنچه که در تبیین مشارکت اجتماعی بیشتر بدان پرداخته می‌شود این است که چه کسانی و چرا مشارکت می‌کنند؛ به عبارتی چه عواملی موجب مشارکت اجتماعی شهروندان می‌شود در پاسخ به این سؤالات اندیشمندان زیادی به ارائه

1. Seagrave

2. Participation Social

نظریه‌های خود پرداخته‌اند و هر کدام به عوامل خاصی نظر داشته و به یک دسته از عوامل اهمیت بیشتری داده‌اند که این امر در نهایت موجب تأیید رویکردهای خاصی در تبیین مشارکت اجتماعی شده‌است. کلندرمن^۱ در خصوص مشارکت، مدل ارزش انتظار را مطرح کرده که در بردارنده دو مؤلفه بسیج کنش و بسیج آگاهی است. بسیج آگاهی فرایندی است که به واسطه آن یک گروه یا اتحادیه اعضایش را نسبت به اهداف معطوف به کنش و کوشش‌های حمایتی که باید برای نیل به اهداف صورت گیرند، آگاه می‌سازد. به نظر او این فرایند برای تحقق کنش کافی نیست، زیرا اعضا فقط به اهداف فکر نمی‌کنند، بلکه هزینه و فواید تحقق اهداف را نیز لحاظ می‌کنند. در نتیجه نیاز به بسیج برای کنش نیز مطرح می‌شود که اتحادیه یا گروه تلاش می‌نماید اعضایش را نسبت به فواید هزینه‌های مشارکت متقاعد سازد. کلندرمن^۲ برای مشارکت در کنش جمعی سه انگیزه را مطرح می‌کند: انگیزه‌های هدف، انگیزه‌های پاداش، انگیزه‌های اجتماعی. کلندرمن انگیزه‌های هدف و پاداش را در قالب اعتقاد به مشارکت و توجه به هزینه‌ها و فواید مشارکت در نظر گرفته و انگیزه‌های اجتماعی را در قالب واکنش دیگران، مهم به عمل مشارکت می‌بیند. اراده افراد برای مشارکت در کنش جمعی یک مجموعه وزن یافته از این سه انگیزه است. وزن یافته به این دلیل که این انگیزه‌ها می‌توانند برای افراد متفاوت وزن‌های متفاوتی داشته و مکمل یکدیگر باشند. از طرفی وزن‌های این انگیزه‌ها برحسب نوع کنش تغییر خواهد کرد. البته در انتقاد به مدل کلندرمن عنوان شده که او بیشتر تأکید را روی فرایندهای تصمیم‌گیری فرد گذاشته و پویای اجتماعی را نادیده گرفته‌است (کلی و برین لینگر^۳، ۱۹۹۶، ۳۰؛ به نقل از سعیدی؛ ۱۳۹۰). دنیس هالی^۴ مشارکت اجتماعی را مشارکت داوطلبانه و فعال افراد در گروه‌هایی خارج از خانواده، عرصه سیاسی و محل کار اتحادیه‌ها، احزاب

1. Klanderman

2. Callenderman

3. Kelly and Brian Linger

4. Helly Denis

سیاسی و گروه‌های فشار تعریف می‌نماید پس همه نوع وابستگی فعال و داوطلبانه به گروه‌های خارج از خانواده و انواع سازمان‌های سیاسی و گروه‌های فشار جزء مشارکت اجتماعی محسوب می‌شوند (هالی، ۲۰۰۱، ۲). وی ابعاد مشارکت داوطلبانه را به دو صورت زیر مورد مطالعه قرار می‌دهد:

- مشارکت رسمی، که دربرگیرنده مشارکت در سازمان‌ها، انجمن‌ها و کلوپ‌ها با فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده در یک مکان و زمان مشخص است؛

- مشارکت غیررسمی که دربرگیرنده دو نوع: موقت؛ که شامل مشارکت در گروه‌ها با فواصل نامنظم، مانند همکاری با خیریه‌هایی که در جهت کمک به گروه‌های محروم و افراد خاص صورت می‌گیرد و پایدار؛ که شامل مشارکت منظم در فعالیت گروه‌هایی که به صورت نهاد و سازمان نیستند، اما نسبتاً دائمی هستند؛ مثل گروه‌های جوانان و گروه‌های موسیقی. در تبیین مشارکت اجتماعی به دو جنبه از مشارکت توجه دارد؛ از نظر وی مشارکت اجتماعی یا هدف ابزاری دارد یا هدف بیانی:

۱- هدف ابزاری^۱ که شامل فعالیت‌هایی است که خارج از گروه مشارکت‌کننده هدایت می‌شود یعنی فعالیت‌هایی که نتیجه‌اش به بخشی از کل جامعه برمی‌گردد و مشارکت‌کنندگان از این لحاظ که آن فعالیت را انجام می‌دهند.

۲- هدف بیانی که مشارکت اجتماعی در معنای وسیع کلمه و دربرگیرنده فعالیت‌های اعضا به صورت خودکفا، هدفمند است. (هالی، ۲۰۰۱، ۴-۳). تاکنون تصور مشارکت به عنوان ابزار در فرایند توسعه، تصور قالب بوده است (توتونچی، ۱۳۷۸، ۱۷). هالی مشارکت اجتماعی افراد را با چند دسته از عوامل تبیین می‌کند:

۱- عوامل مرتبط با ویژگی‌های فردی، مانند پایگاه اجتماعی - اقتصادی فرد در جامعه، که باعث می‌شود فرد هرگونه فعالیت اجتماعی، یا به طور معمول، هر راهبردی را که باعث ارتقاء نسبت به والدین از نظر تجربه، انتظار در مورد اشتغال، آموزش و پرورش،

تعیین معلولیت اجتماعی و امید به آینده می‌شود واقعی تلقی کند؛ ۲- گروه سنی؛ ۳- سطح تحصیلات؛ ۴- شغل و درآمد؛ ۵- جنسیت یا تمایل جنسی؛ ۶- زمینه خانوادگی، شامل محل اقامت، میزان مشارکت والدین، وضعیت تأهل و محیط اجتماعی شدن و ۷- تغییرات اجتماعی در محله و مقوله‌های اجتماعی که به‌طور گروهی زندگی می‌کنند. وی همچنین در مورد محرک‌های اجتماعی، به عواملی چون شناخت عامه از مهاجران، تنوع فرهنگی گروه‌هایی که با جامعه همکاری می‌کنند، بیکار با تبعیض، وسعت گروه‌های مرجع در ساختارهای اجتماعی، خط مشی‌های حمایت‌کننده و برنامه‌هایی برای فعالیت مؤسسه‌های قومی اشاره می‌کند. به عقیده وی، به دلیل آن‌که این فرصت‌ها برای وابستگی و فعالیت‌هایی مانند همیاری چندجانبه و کارهای داوطلبانه تعیین‌کننده است، می‌تواند خط‌مشی‌هایی را برای فعالیت‌های اجتماعی محلی و به‌خصوص افراد جوان فراهم کند (هالی، ۲۰۰۱، ۶). با توجه به مطالب بالا می‌توان گفت که مشارکت اجتماعی عبارت‌از: مجموعه فعالیت‌های داوطلبانه‌ای که توسط شهروندان برای تأثیرگذاری بر تصمیم‌گیری و مدیریت، اجرا، ارزیابی و کنترل، تقسیم منافع و سود برای رسیدن به هدف مشترک صورت می‌گیرد.

ب- بسیج ملی: قبل از پرداختن به مفهوم بسیج ملی ابتدا مفهوم واژه بسیج در آیات قرآن کریم بررسی می‌شود.

بسیج در فرهنگ اسلامی، ماهیتی آرمانی و عمیقاً اعتقادی دارد. واژه «بعثت» به معنای برانگیختگی و خیزش، همچنین واژه‌های «قیام»، «جهاد»، «تحریر» و امثال آن همین مفهوم را تأیید می‌کنند (عطارزاده، ۱۳۸۷، ۴۴۹). خداوند متعال می‌فرماید «مردان با ایمان و مؤمنان راستین کسانی‌اند که از حیث اعتقاد به خدا و پیامبر ایمان آورده باشند و از حیث عمل، هرگاه مطلب مهم اجتماعی و حکم جامع امت اسلامی فرا رسید، هرگز صحنه را ترک ننموده و حتی اگر معذور هم باشند، بدون تحصیل اذن رهبر مسلمین، از

صحنه اجتماع خارج نمی‌شوند» (سوره نور، آیه ۶۲)^۱ در قرآن کریم «بذل وسع و توان مسلمانان در راه خدا» مورد تأکید قرار گرفته است، خداوند متعال در آیه ۷۸ سوره مبارکه حج^۲ می‌فرماید: «و در راه خدا چنان که حق جهاد در راه اوست جهاد کنید اوست که شما را برگزیده و در دین برای شما سختی قرار نداده است». با این که در آیه ۶۹ سوره مبارکه عنکبوت^۳ می‌فرماید: «و کسانی که در راه ما کوشیده‌اند، به یقین راه‌های خود را به آنان می‌نمایم و در حقیقت خدا با نیکوکاران است». جهاد در دو آیه فوق به معنای بذل وسع و توانایی در راه خداوند متعال است؛ و بالطبع مراد از آن انجام تکالیف شخصی و اجتماعی است» (هاشمیان فرد، ۱۳۸۸، ۱۴). در شناخت مفهوم بسیج ملی تعاریف متعددی ارائه شده، مانند تجمیع و سازمان‌دهی منابع ملی به منظور پشتیبانی از اهداف ملی در زمان جنگ با سایر شرایط اضطرار (۲۰۰۵، Dictionary of military and associated terms)؛ قابلیت کنترل سریع بر منابع و ظرفیت‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی و دفاعی یک ملت برای دستیابی به اهداف ملی، مقابله با بحران‌های فراگیر و یا انجام برنامه‌های پیشرفت و توسعه ملی (نظامی‌پور، ۱۳۸۹، ۶). عمل آماده نمودن و بالا بردن سطح منابع ملی نیروی انسانی، اقتصادی، سیاسی برای مقابله با هرگونه بحران (نورایی، ۱۳۷۴، ۲۰) فرایند آماده‌سازی منابع و امکانات ملی شامل نیروی انسانی، مواد و منابع خدماتی برای افزایش قابلیت‌های موجود به منظور پشتیبانی از اهداف و سیاست‌های ملی. (چگینی، ۱۳۷۹، ۲۵۲)

بسیج ملی: بسیج در حقیقت مظهر یک وحدت مقدس میان افراد ملت است. (مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، ۷۱/۸/۲۷) بسیج فرآیند و سازوکاری است که طی آن

۱. «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَنَ لِمَن شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرَ لَهُمْ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ».

۲. «وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ».

۳. «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ».

جمعیت‌ها مقدورات و منابع توسط یک نیروی بسیج کننده، برای تحقق یک هدف معین، آماده‌سازی، سازماندهی و فعال شده و تحقق هدف را ممکن و میسر می‌سازند. (دانشگاه دفاع ملی، ۱۳۸۸). همه میدان‌هایی که بسیج ملی در آن حضور تجلی پیدا کرده، میدان‌های ملی است، میدان‌های مربوط به همه ملت است (مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۰/۱/۱).

بسیج ملی شامل دو بخش است: ۱- بسیج منابع انسانی (سرمایه اجتماعی و سرمایه انسانی) و ۲- بسیج امکانات ملی (منابع فیزیکی و مالی و اطلاعاتی و...). ویژگی‌های بسیج ملی: ۱- بسیج ملی در شرایطی شکل می‌گیرد که نهادها و سازوکارها و روش‌های رسمی و متعارف پاسخ‌گو نیستند. ۲- بسیج ملی برخوردار از آرمان و هدف مشترک است و این آرمان مشترک مبتنی بر ایدئولوژی بسیج کننده و شوق‌انگیز مردم در پیوستن است. ۳- بسیج ملی قواره‌مند و برخوردار از الگو، سازمان و برنامه‌ریزی است و ۴- بسیج ملی فراگیر و دارای پایگاه‌های مختلف اجتماعی و طبقاتی است. (دانشگاه دفاع ملی، ۱۳۸۸)

اصول و ارکان بسیج ملی: طرح‌ریزی و اجرای بسیج ملی، نیازمند مدنظر قرار دادن اصول و ارکان آن است. دو اصل مهم در بسیج ملی عبارت‌اند از سرعت و همگانی بودن، سرعت در مورد احضار، تجمع، تجهیز و سازمان‌دهی و همگانی بودن یعنی در بر گرفتن تمامی نیروها و ظرفیت‌ها (نورانی، ۱۳۷۴، ۲۰)

ایدئولوژی: از جمله ارکان بسیج ملی ایدئولوژی است. ایدئولوژی الفتی بین اعضاء جامعه پدید می‌آورد که در سایه هیچ عامل دیگری محقق نم‌شود. در اسلام و سایر ادیان آسمانی همبستگی نشئت گرفته از عامل ایدئولوژی واجد اهمیت بسیاری می‌باشد (محمدی، ۱۳۷۳، ۳۰۵). ایدئولوژی، رهبری، جمعیت و سازماندهی چهار رکن اصلی بسیج ملی هستند. (نظامی‌پور، ۱۳۸۹، ۶). خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «بین قلوبهم لو أنفقت ما فی الأرض جميعاً ما ألفت بین قلوبهم ولكن الله ألف بينهم إنه عزیز

حکیم» و «خدا بین قلب‌هایشان پیوندی معنوی برقرار ساخت و اگر تمام آنچه را که در زمین است انفاق می‌کردی، نمی‌توانستی قلب‌هایشان را به هم پیوند دهی، ولی خدا آنان را پیوند داد و متحد ساخت، راستی که او شکست‌ناپذیر است» (سوره انفال آیه ۶۳). وحدت معنوی از عناصر بنیادین بسیج است. بر اساس بینش اسلامی، وحدت معنوی تنها می‌تواند در سایه‌ی ایدئولوژی صحیح، یعنی جهان‌بینی توحیدی تحقق یابد. هر چند کلیه اجتماعاتی که منکر جهان‌بینی توحیدی هستند از یک وحدت و پیوستگی ظاهری برخوردارند، ولی این وحدت عمیق نیست و از لایه روین حیات اجتماعی فراتر نمی‌رود. قرآن مجید می‌فرماید: «همه آنان به صورت متحد و یکپارچه با شما نمی‌جنگند مگر در آبادی‌هایی که دارای حصار و قلعه و دژ هستند، یا از پشت دیوارها، دلاوری آنان میان خودشان شدید است ولی از رویارویی با شما می‌ترسند، آنان را متحد و هم دست می‌پنداری در حالی که دل‌هایشان پراکنده است؛ زیرا آنان گروهی هستند که تعقل نمی‌کنند» (سوره حشر آیه ۱۴). ایدئولوژی بسیج ایفاگر نقش اساسی در شکل‌گیری روند و عینیت یافتن فرآیند آن می‌باشد؛ کار ویژه‌های اساسی این ایدئولوژی عبارت‌اند از؛ اول نکوهش وضع موجود و یافتن ریشه‌های نابسامانی و ناروایی متصور (در زمینه بسیج سیاسی)، دوم؛ ترسیم وضع مطلوب و تعیین اهداف غایی (بشیریه، ۱۳۹۹، ۸۲) و سومین کار ویژه آن تطابق وضع موجود با وضع مطلوب و تهییج منابع انسانی در جهت نیل به اهداف مطلوب در سریع‌ترین زمان است.

رهبری: هرگونه فعالیت اجتماعی نیازمند وجود رهبری جهت تبیین ایدئولوژی، سازمان‌دهی بسیج، هدایت و نهادینه نمودن فعالیت‌های گروه‌های مختلف انسانی و ایجاد هم‌نوایی و هم‌سازی در روند فعالیت‌ها است. بدون وجود رهبری میزان مشارکت جمعی افراد کاهش یافته و بسیج از اهداف خود دور می‌شود. پژوهش‌گران بسیج سیاسی رهبران را به سه دسته تقسیم‌بندی کرده‌اند. رهبران نظریه‌پرداز، رهبران بسیج‌گر یا کارزمایی و رهبران سیاست‌گذار و مدیر. رهبر نظریه‌پرداز با کاربرد اصول جهان‌بینی

خاص در مورد وضع موجود برای سلب مشروعیت از نهادهای سیاسی یک حکومت (بشیریه، ۱۳۷۴، ۸۸) و یا «مشروعیت‌افزایی نهادهای سیاسی و تقویت مبانی اعتقادی افراد به نظام حکومتی، به‌منظور جلوگیری از مشروعیت‌زدایی تدریجی این نهادها و تضعیف پایه‌های حکومت عمل می‌نماید. رهبران بسیج‌گر دارای مهارت در تحریک مردم به عمل سیاسی (بشیریه، ۱۳۷۴، ۸۸)، تحمل ریاضت اقتصادی، در اختیارگذاری منابع فردی، مشارکت جمعی هستند. این رهبران (با تفاوت ماهوی) در مکاتب غربی رهبران کاریزماتیک و در اسلام رهبران الهی نامیده می‌شوند. منشأ قدرت، مقبولیت و جاذبه رهبران کاریزماتیک ناشی از برجستگی‌های شخصی آنهاست. بعد از مرگ رهبران کاریزماتیک بنیان‌هایی که بنا نهاده است از بین خواهد رفت. در مقابل رهبر الهی از قدرت برای دعوت مردم به خدا بهره می‌گیرد نه دعوت به خودشیفتگی و دلدادگی مردم به رهبران الهی ناشی از شیفتگی آنان به اسلام است نه به فرد، در رهبری الهی برخلاف رهبری کاریزمایی مسیر جذاب از رهبر به جانب خداوند متعال است بنابراین، با رفتن رهبر نه مسیر جذب محدود می‌شود و نه آثار این جاذبه از بین می‌رود، منشأ اصلی قدرت رهبران الهی، اعتقاد دینی مردم است (شعبانی، ۱۳۸۰، ۳۱۲). نوع سوم رهبران، مدیر می‌باشند، که قدرت را تحکیم و انقلاب (بسیج سیاسی) را نهادینه می‌کنند (بشیریه، ۱۳۷۴، ۹۳).

جمعیت: منابع انسانی مهم‌ترین منبعی هستند که باید در فرایند بسیج ملی تحت کنترل درآید. که این امر وابسته به نوع نگرش و جایگاه انسان در نظام سیاسی بوده و منوط به قابلیت جذب آن به سمت اهداف می‌باشد (شعبانی ساروئی، ۱۳۸۰، ۴۱۳). حضرت امام خمینی (ره)، ماشین مشارکت مردم را ضمانت حفظ امنیت جامعه برشمرده و می‌فرماید: «آگاهی مردم، مشارکت، نظارت و همگامی و با حکومت منتخب خودشان خود بزرگ‌ترین ضمانت حفظ امنیت در جامعه می‌باشد» (صحیفه نور، ج ۲، ۲۵۷-۸). خداوند متعال خطاب به مؤمنان می‌فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! چرا وقتی به

شما گفته می‌شود در راه خدا (و برای جهاد) حرکت کنید، سنگین و زمین گیر می‌شوید؟» (سوره توبه آیه ۳۸)^۱ و همچنین می‌فرماید: «سبک‌بار و گران‌بار بسیج شوید و با مال و جانان در راه خدا جهاد نمایید، اگر بدانید این برای شما بهتر است» (سوره توبه آیه ۴۱)^۲ و سرپیچی کنندگان را به عذاب بشارت می‌دهد «إِلا تَنْفِرُوا يَعْذِبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا...»، «اگر بسیج نشوید خدا شما را به عذابی دردناک عذاب می‌کند» (سوره توبه آیه ۳۹).

سازمان‌دهی: سازمان‌دهی به مفهوم ایجاد هماهنگی در تعقیب منافع گروهی از طریق تأمین هویت مشترک و ایجاد همبستگی در میان اعضاء آن گروه می‌باشد (شعبانی، ۱۳۸۰، ۴۲۱). کارویژه‌های رکن سازمان‌دهی بسیج عبارت‌اند از؛ اول: برقراری ارتباط میان توده مردم و رهبری؛ دوم: رساندن اخبار و اطلاعات به سطوح مختلف و لایه‌های بسیج و سومین کارویژه فراهم نمودن پشتیبانی و تدارک و حمایت‌های مالی است. با توجه به ماهیت بسیج، سازمان‌ها را می‌توان به دو دسته سنتی و نوین تقسیم‌بندی کرد. سازمان‌های سنتی مانند مساجد سازمان‌هایی هستند که ریشه در تاریخ جوامع دارند و متعلق به دوره خاصی نیستند، ولی در شرایط خاصی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند. آن دسته از سازمان‌هایی که مختص نوع خاصی از فعالیت بسیج هستند، مانند شورای انقلاب و ستاد بسیج اقتصادی سازمان‌های نوین نام دارند، (شعبانی، ۱۳۸۰، ۴۲۲).

ایدئولوژی بسیج مبتنی بر ارزش‌های اسلامی به زعم عطارزاده (۱۳۸۶) به دلیل ابتناء این ارزش‌ها بر فطرت تمامی انسان‌ها نوعی خودجوشی درونی ایجاد کرده است. در نتیجه خودجوش بودن مشارکت صفاتی مانند اعتماد اجتماعی متقابل، وابستگی عاطفی همگانی شده و احساس تعلق به اجتماع عام جا می‌افتد و در نتیجه احتمال بروز تضادهای ارزشی و تضادهای توزیعی و تخصیصات اجتماعی و سیاسی نیز اندک خواهد بود.

۱. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْتَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ».

۲. «انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ».

علاوه بر آن از طریق ایجاد مفاهیم اجتماعی منجر به برقراری تعادل و توازن پیرامون تعهدات و انتظارات اجتماعی افراد می‌شود (عطارزاده، ۱۳۸۶، ۴۵۲)، ایدئولوژی از طریق ارتقای میزان مشارکت همگانی در فرآیند قدرت، تلاش برای تحقق دستیابی مردم به خواسته‌ها و حقوق مشروع خود و در نتیجه افزایش ارتباط رضایت‌آمیز با دولت، نه فقط مبانی مشروعیتی سیاسی دولت و نظام جمهوری اسلامی را تحکیم و اقتدار می‌بخشد، بلکه مشروعیت حاصل از کارآمدی دولت را نیز در میان شهروندان افزایش یافته (پوراحمدی، ۱۳۸۶، ۱۸۱) و از طریق ایجاد و تقویت جامعه‌پذیری افراد منجر به حصول اطمینان از رعایت ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی توسط آحاد جامعه می‌شود. (علویان، ۱۳۸۶، ۲۴).

بنابراین در مجموع می‌توان گفت امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ مجموعه ویژگی‌های ارجاع دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را به‌عنوان یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند. به بیان دیگر معطوف به جنبه‌هایی از زندگی فردی می‌شود که هویت گروهی او را سامان می‌دهد (اورعی و همکاران، ۱۳۷۵، ۱۳۲). در رویکرد مدرن امنیت اجتماعی به معنای احساس آرامش و اطمینان خاطر و فقدان اضطراب و استرس است (گیدنز، ۱۳۷۸، ۱۱۹). امنیت اجتماعی به‌عنوان متغیر وابسته دارای ابعاد ذهنی، عینی، فرهنگی و روانی است که این ابعاد از مستندات بالادستی و نظر صاحب‌نظران غربی و اسلامی استنباط و استخراج شده است. هر یک از ابعاد مورد نظر دارای گویه‌هایی هستند که این گویه‌ها قابل اندازه‌گیری بوده و نقش آن‌ها در ساختن بعد مورد نظر و در نهایت در تأمین امنیت اجتماعی کاملاً برجسته است و در مجموع برآیند شاخص‌ها منجر به احساس امنیت در جامعه و مردم می‌شود.

منظور از بعد ذهنی، آن بعد از امنیت اجتماعی است که با احساس و ادراک عموم در بود و نبود امنیت مستقیماً سروکار دارد. شاخص‌های این بعد از امنیت دقیقاً بر

امنیت اجتماعی مؤثر است و به رضایمندی یا نارضایتی مردم از پلیس ارتباط مستقیم دارد، رد ضمن کارآمدی و توانمندی پلیس در ایجاد امنیت اجتماعی، ارتباط متقسیم با احساس امنیت مردم از وجود و یا وجود نداشتن، امنیت دارد. منظور از بعد عینی، کاهش یا فقدان جرم و جنایت و در نهایت ناهنجاری‌های اجتماعی است که از مهم‌ترین شاخص‌های وجود امنیت در جامعه می‌باشد. نقش پلیس در کنترل جرایم و سالم‌سازی محیط اجتماعی با انجام اقدام‌های پیشگیرانه و اقدام‌های بازدارنده نقشی مؤثر بر امنیت دارد. بعد فرهنگی امنیت اجتماعی به‌طور دقیق مربوط به وجود ارزش‌ها، باورها و اعتقادهای دینی مردم مرتبط بوده و در حال حاضر به‌عنوان جدی‌ترین مشکل در بحث امنیت اجتماعی است، تأکید حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) دقیقاً به حفاظت از این بعد از امنیت مرتبط بوده و بزرگ‌ترین وظیفه‌ی فرمانده انتظامی را حفظ ارزش‌ها عنوان فرموده‌اند. آخرین بعد امنیت اجتماعی، بعد روانی است که به امنیت جان، مال، شغل، اندیشه، آزادی، امنیت قضایی و انتظامی افراد جامعه مربوط می‌شود که مرتبط با حاکمیت و نهادهای آن در تأمین امنیت اجتماعی مردم می‌گردد و شاخص‌های آن نیز قابل اندازه‌گیری است.

اعتماد اجتماعی: اعتماد، لازمه شکل‌گیری پیوندها و معاهدات اجتماعی است، اعتماد اجتماعی ایجادکننده تعاون و همیاری است و فقط در این حالت است که در عین وجود تفاوت‌ها قادر به حل مشکلات و انجام تعهدات اجتماعی می‌شود. اعتماد اجتماعی برگرفته از عدالت - برابری و امنیت اجتماعی نیز زاینده آنها است. آنتونی گیدنز، اعتماد و تأثیر آن بر فرآیند توسعه را زیربنا و زمینه‌ساز اصلی در جوامع مدرن می‌داند، هر جا که سطح اعتماد اجتماعی بالا باشد، مشارکت و همیاری مردم در عرصه‌های اجتماعی بیشتر و آسیب‌های اجتماعی کمتر است (اکبری، ۱۳۸۳، ۱۱).

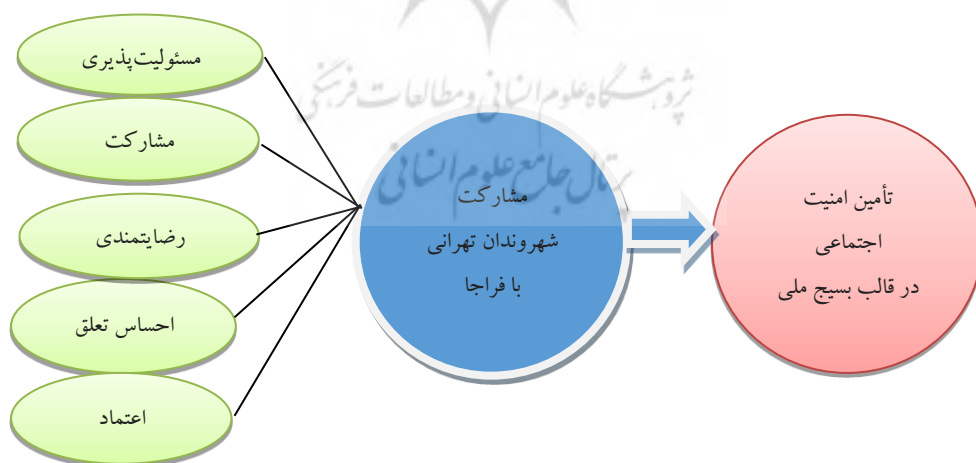
مشارکت اجتماعی: مشارکت به‌صورت با همدیگر عمل کردن، برعهده گرفتن، سهمی از چیزی بردن، بخشی از چیزی را برعهده داشتن و عمل متقابل اجتماعی

تعریف شده است (ساروخانی، ۱۳۷۰، ۲۱). این کار نوعی کنش هدفمند در فرایند تعاملی فعال، و محیط اجتماعی برای دستیابی به اهداف معین محسوب می‌شود (دهقان و غفاری، ۱۳۸۴، ۹۸). در واقع، مشارکت اجتماعی از اعتماد بین فرد و اجتماع به دست می‌آید و از نظر مفهومی به معنای انواع فعالیت‌های فردی و گروهی برای دخالت در تعیین سرنوشت خود و جامعه و تأثیر گذاشتن بر فرایندهای تصمیم‌گیری مربوط به امور عمومی است (ادریسی و شجاعی، ۱۳۹۱، ۱۱۵). مشارکت اجتماعی را می‌توان به‌عنوان فرایند سازمان‌یافته دانست که از سوی افراد جامعه به‌صورت آگاهانه، داوطلبانه و جمعی با در نظر داشتن هدف‌های معین و مشخص به‌منظور سهیم شدن در منابع قدرت انجام می‌گیرد. شهود چنین مشارکتی، وجود نهادهای مشارکتی چون انجمن‌ها، گروه‌ها، سازمان‌های محلی و غیردولتی است (ازکیا، غفاری، ۱۳۸۳، ۲۹۲).

مسئولیت‌پذیری: مسئولیت اجتماعی یک از مهارت‌های اجتماعی که طی فرایند یادگیری آموخته شده و شخص در چارچوب هنجارهای اجتماعی (عرف) و قوانین و مقررات دست به انتخاب می‌زند که موجب ایجاد روابط انسانی مثبت، افزایش تعاملات، موفقیت و رضایت خاطر می‌شود. مسئولیت‌پذیری را توانایی نظم دادن به تفکرات، احساسات و رفتار همراه با اراده برای در نظر گرفتن خود به‌عنوان مسئول انتخاب‌هایی که انجام می‌دهند و پیامدهای فردی و اجتماعی آنها تعریف کرده‌اند. (مرگلر^۱ و همکاران، ۲۰۰۷، ۷۱). مسئولیت‌پذیری اجتماعی شامل عقاید، حساسیت‌ها و اختیاراتی است که باید از طریق تلاش‌های هوشیارانه و برنامه‌های اجتماعی توسعه پیدا کند. توسعه مسئولیت‌پذیری اجتماعی اساساً مرتبط با توسعه آگاهی‌های اجتماعی، نگرانی برای سرنوشت دیگران و آمادگی برای انجام عمل مسئولانه است (ترینر^۲، ۲۰۰۵، ۶۹۹).

احساس تعلق: احساس تعلق یا همانند بینی و تصور هر فرد از خود بر حسب ویژگی‌های مشخص یک طبقه اجتماعی خود شمولی، ادراک یکی بودن با مجموعه‌ها و دسته‌های انسانی، یا تعلق داشتن به برخی دسته‌های انسانی و تبیین زمانی احساس عضویت در گروه اشاره دارد. احساس تعلق فرآیندی است که به موجب آن افراد خود را با شخص دیگری یا گروهی از افراد همسان و همانند می‌بینند و مانند یک منبع تأثیرگذار بر روی انگیزش افراد برای اقدام و فعالیت مشترک عمل می‌کند. حس یکی بودن با یک جمع و دسته انسانی سبب می‌شود که اهداف و منافع شخصی افراد تا به اهداف و منافع جمع و دسته تبدیل شود تا در نتیجه احتمال اقدام جمعی و مشترک بر اساس فهم و درک مشترک را افزایش می‌دهد.

رضایتمندی اجتماعی: رضایت اجتماعی احساس رضایتی که هر فرد از زندگی خود و رابطه با دیگران دارد. ذروبولت^۱ و همکارانش فرمول (جایگزین‌ها - سرمایه گذاری) + رضایت - تعهد را ارائه می‌نمایند و معتقدند که میزان تعهد افراد بستگی به میزان رضایت آنها با توجه به میزان سرمایه گذاری آنها (قبول هزینه‌ها) و راهکارهای ممکن که پیش رویشان می‌باشد. (رادفر و حبیب زاده، ۱۳۹۷، ۶۱).

روش

با توجه به این که پژوهش پیش‌رو به توسعه و کاربرد دانش موجود در زمینه مشارکت از نوع کاربردی می‌پردازد و با توجه به اینکه هدف آن شناسایی عوامل مؤثر در مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی در جامعه می‌باشد، در زمره طرح‌های توصیفی به‌شمار می‌آید و از آنجایی که به تحلیل وضعیت موجود در خصوص شناسایی عوامل مؤثر در مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی در مقطع زمانی حاضر و به‌صورتی واقعی می‌پردازد، از نوع پیمایشی با استفاده از پرسش‌نامه است. بنابراین تحقیق از حیث روش پیمایشی از نوع همبستگی و از نظر هدف کاربردی بوده است. جامعه آماری را کلیه شهروندان بالای ۲۰ سال شهر تهران تشکیل داده‌اند. در این تحقیق نمونه‌گیری به صورت احتمالی صورت پذیرفته است. براساس جدول نمونه‌گیری استاندارد کرجسی و مورگان، ۳۸۴ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شده است. ابزار گردآوری داده مورد نظر در پژوهش، دو پرسش‌نامه مشارکت و عوامل مؤثر و پرسش‌نامه امنیت اجتماعی بوده است. در پژوهش حاضر روایی پرسش‌نامه توسط کارشناسان و متخصصان (اعتبار صوری) سنجش شد و مورد تأیید قرار گرفت. پایایی این پرسش‌نامه از طریق آزمون مقدماتی، ضریب آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفته است.

جدول شماره (۱): آزمون آلفای کرونباخ

متغیر	مقیاس متغیر	آلفا کرونباخ
مسئولیت‌پذیری	رتبه‌ای	۰/۸۴
مشارکت	رتبه‌ای	۰/۸۲
رضایتمندی	رتبه‌ای	۰/۷۸
احساس تعلق	رتبه‌ای	۰/۷۹
اعتماد اجتماعی	رتبه‌ای	۰/۸۰
امنیت اجتماعی	رتبه‌ای	۰/۸۳

به منظور آزمون فرضیات تحقیق با توجه به نرمال بودن داده‌ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و همچنین رگرسیون چندمتغیره با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۳ استفاده شده است.

جدول شماره (۲): خلاصه نتایج آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون

نتیجه فرضیه	سطح معنی داری	آماره همبستگی	تعداد نمونه	متغیرها		ردیف
				متغیر وابسته (ملاک)	متغیر مستقل (پیش بین)	
تأیید همبستگی	۰/۰۰۰	۰/۸۳۱	۳۸۴	امنیت اجتماعی	مسئولیت‌پذیری اعضای بسیج	فرضیه ۱
تأیید همبستگی	۰/۰۰۰	۰/۷۹۲	۳۸۴	امنیت اجتماعی	سابقه مشارکتی اعضای بسیج	فرضیه ۲
تأیید همبستگی	۰/۰۰۰	۰/۷۸۴	۳۸۴	امنیت اجتماعی	رضایتمندی اعضای بسیج	فرضیه ۳
تأیید همبستگی	۰/۰۰۰	۰/۷۲۹	۳۸۴	امنیت اجتماعی	احساس تعلق اعضای بسیج	فرضیه ۴
تأیید همبستگی	۰/۰۰۰	۰/۷۱۶	۳۸۴	امنیت اجتماعی	اعتماد اجتماعی اعضای بسیج	فرضیه ۵

یافته‌ها

با توجه جدول شماره (۲)، چون ضرایب همبستگی محاسبه شده (۰/۸۳۱ = آماره همبستگی محاسبه شده برای فرضیه اول)، (۰/۷۹۲ = آماره همبستگی محاسبه شده برای فرضیه دوم)، (۰/۷۸۴ = آماره همبستگی محاسبه شده برای فرضیه سوم)، (۰/۷۲۹ = آماره همبستگی محاسبه شده برای فرضیه چهارم)، (۰/۷۱۶ = آماره همبستگی محاسبه شده برای فرضیه پنجم) در سطح اطمینان ۹۵ درصد، ($\alpha=0/05$)، و درجه آزادی $fd=N-2=382$ از ضریب همبستگی جدول بحرانی (۰/۲۰۵ = همبستگی جدول

بحرانی) بزرگ‌تر است، بنابراین فرضیه‌های صفر (H_0) رد و فرضیه‌های تحقیق قویاً توسط داده‌ها تأیید می‌شود، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد نتیجه می‌گیریم که بین مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری، مشارکت، رضایتمندی، احساس تعلق، اعتماد اجتماعی در مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی رابطه معناداری وجود دارد.

تحلیل رگرسیون: برای آنکه بتوان تأثیر هم‌زمان چند متغیر مستقل را بر روی متغیر وابسته تأمین امنیت اجتماعی در قالب بسیج ملی را سنجید و چون داده‌ها قبل از طبقه‌بندی در سطح فاصله‌ای هستند، از رگرسیون چند متغیر استفاده شده است که مناسب اهداف و داده‌های فاصله‌ای است. در واقع از طریق آزمون رگرسیون چندمتغیره می‌توان تغییرات متغیر وابسته را از طریق متغیرهای مستقل پیش‌بینی کرد.

تحلیل رگرسیون چندمتغیره نقش مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی: آزمون رگرسیون چندمتغیره امنیت اجتماعی نشان می‌دهد که مسئولیت‌پذیری، مشارکت، رضایتمندی، احساس تعلق، اعتماد اجتماعی، در سطح ۰/۹۹ درصد بر روی امنیت اجتماعی معنادار هستند. اما قضاوت در مورد سهم و نقش هریک از پنج متغیر مسئولیت‌پذیری، مشارکت، رضایتمندی، احساس تعلق، اعتماد اجتماعی، در تبیین متغیر وابسته را باید به مقادیر بتا واگذار کرد، زیرا این مقادیر استاندارد شده و امکان مقایسه و تعیین سهم نسبی هر یک از متغیرها را فراهم می‌سازد. بر اساس ضریب بتا (Beta) به‌دست آمده برای عامل مشارکت به ازاء یک واحد تغییر در انحراف معیار امنیت شغلی (۰/۲۵۴)، در انحراف معیار متغیر وابسته امنیت اجتماعی ایجاد می‌کند. به‌ازاء یک واحد تغییر در انحراف معیار مسئولیت‌پذیری (۰/۶۵۵)، در انحراف معیار متغیر وابسته امنیت اجتماعی ایجاد می‌کند. به‌ازاء یک واحد تغییر در انحراف معیار اعتماد اجتماعی (۰/۲۴۶)، در انحراف معیار متغیر وابسته امنیت اجتماعی ایجاد می‌کند. به‌ازاء یک واحد تغییر در انحراف معیار رضایتمندی (۰/۱۲۲)، در انحراف معیار متغیر وابسته امنیت اجتماعی ایجاد می‌کند. در حالی که به‌ازاء یک

واحد تغییر در انحراف معیار احساس تعلق (۰/۱۱۷)، در انحراف معیار متغیر وابسته امنیت اجتماعی ایجاد می‌کند. همچنین مقدار R2 نشان می‌دهد ۸۹ درصد تغییرات متغیر وابسته امنیت اجتماعی از پنج متغیر متغیرهای مسئولیت‌پذیری، مشارکت، رضایتمندی، احساس تعلق، اعتماد اجتماعی می‌باشند و ۱۱ درصد تغییرات متغیر وابسته امنیت اجتماعی ناشی از عواملی است که برای ما ناشناخته است.

جدول شماره (۳): تحلیل رگرسیون چندمتغیره شاخص عوامل موثر بر مشارکت شهروندان با فراجا در جهت تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی

نام متغیر مستقل	مقدار B	مقدار ضریب Beta	سطح معناداری (sig)	مقدار R	R2
مسئولیت‌پذیری	۰/۶۵۵	۰/۶۶۱	0/000	۰/۹۳۶	۰/۸۹۱
مشارکت	۰/۲۵۴	۱/۵۸۳	0/000		
رضایتمندی	۰/۱۲۲	۰/۳۰۰	0/000		
احساس تعلق	۰/۱۱۷	۰/۲۹۴	0/04		
اعتماد اجتماعی	۰/۲۴۶	۰/۶۶۱	0/000		

بحث و نتیجه‌گیری

امنیت از نیازها و انگیزه‌های اساسی انسان به‌شمار می‌رود، به‌طوری‌که با زوال آن آرامش خاطر انسان از بین می‌رود و تشویش، اضطراب و ناآرامی جای آن را می‌گیرد و مرتفع شدن بسیاری از نیازهای آدمی در گرو تأمین امنیت است، از دیگر سو آگاهی از میزان احساس آسایش، آرامش، عدالت و امنیت از سوی شهروندان یک جامعه و فراهم آوردن زمینه‌های شکل‌گیری و بسط احساس امنیت و آرامش خاطر در آنها از اولویت‌های برنامه‌ریزان پیشرفت فرهنگی و اجتماعی خواهد بود. لذا توجه به نقش مشارکت اجتماعی شهروندان با پلیس در قالب بسیج ملی در یک جامعه برای تأمین و ارتقای میزان احساس امنیت به‌عنوان عاملی مهم برای توسعه پایدار آن جامعه قلمداد می‌شود. مهم‌ترین راهبرد بسیج ملی، ارتقای نظم و امنیت اجتماعی در جامعه است و با از خودگذشتگی و ایثار، به فرهنگ‌سازی ادامه حیات

می‌دهد. تحقیق حاضر به تبیین نقش شهروندان تهرانی در مشارکت با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی پرداخته است. بر این اساس، فرضیه‌های تحقیق مورد آزمون قرار گرفت که نتایج و یافته‌های حاصل از اجرای پژوهش حاضر بیانگر آن است که بین مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری، مشارکت، رضایتمندی، احساس تعلق، اعتماد اجتماعی شهروندان در مشارکت با فراجا در قالب بسیج ملی و تأمین امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد؛ بنابراین نتایج و یافته‌های پژوهش حاضر نظریات فیش باین-آیزن^۱ و گروشهو و همچنین تحقیقات هاگ^۲ و رو^۳ (۲۰۰۷)، کاریانز (۲۰۱۰)، اسکات^۴ (۲۰۰۳)، انصاری (۱۳۸۲)، شرافتی‌پور (۱۳۸۶)، شایگان (۱۳۸۸) و مرادی پردنجانی (۱۳۹۰)، همسو و هم‌جهت بوده و نتایج را تأیید می‌کنند. بر اساس نظریات فشین باین و گروشه زمانی که افراد جامعه مسئولیت‌پذیری بیشتری نسبت به جامعه و آینده آن داشته باشند، در صدد این خواهند بود که به نوعی مشکلات جامعه و محیطی که در آن زندگی می‌کنند تا حدود زیادی کاهش دهند، از طرف دیگر بر اساس نظریه سرمایه اجتماعی که مؤلفه اصلی آن اعتماد و مشارکت اجتماعی است، زمانی که سرمایه اجتماعی یک مجموعه نزد افراد یک جامعه بیشتر باشد با آن مجموعه همکاری مؤثرتری دارند؛ اعتماد اجتماعی بالای فرد نسبت به مجموعه باعث پیش‌بینی رفتار یک فرآیند می‌شود و به نوعی در برنامه‌های آن مشارکت می‌کنند. همچنین افراد زمانی که احساس تعلق بیشتری به یک مجموعه دارند، حاضر هستند که برای آن وقت بیشتر و حتی از خودگذشتگی بیشتری داشته باشند. افراد در چنین حالتی حاضر هستند در صورت وجود کم و کاستی در یک گروه خود شخصاً وارد قضیه شده و نقایص را برطرف کنند. همچنین رضایتمندی از یک گروه منجر به آن می‌شود افراد به اهداف ذهنی و عینی خود نزدیک‌تر دیده و تلاش مضاعفی برای موفقیت آن داشته باشند. در

---

1. Bain and Eisen

2. Hag and roe

3. Squat

مجموع می‌توان گفت این متغیرها با هم و در کنار هم به همدیگر کمک کرده و همدیگر را تقویت می‌کنند؛ به‌طوری‌که یک گروه باوجود افراد دارای انواع گرایش‌های مختلف دارای اهداف مشخص بوده و سعی می‌کنند تا حد ممکن آن را کمک کنند که در انجام وظایفش موفق باشد. همچنین یافته‌های حاصل از بررسی رگرسیون چندمتغیره به روش هم‌زمان نشان داد که مسئولیت‌پذیری، سابقه مشارکتی، اعتماد اجتماعی، رضایتمندی و احساس تعلق به ترتیب بیشترین و کمترین تأثیر را بر مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی دارد. در مجموع نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که ۸۹ درصد از تغییرات مربوط به مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی با اعتماد اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، رضایتمندی و احساس تعلق و سابقه مشارکتی آنها توضیح داده می‌شود و مابقی تغییرات به متغیرهای دیگری خارج از این تحقیق ربط دارد.

پیشنادهای کاربردی

بر اساس یافته‌ها و معیارهای بررسی شده پیشنهادهای زیر می‌تواند در مشارکت شهروندان با فراجا در تأمین امنیت اجتماعی با بهره‌گیری از بسیج ملی مورد توجه قرار گیرد:

- با فراهم نمودن زمینه‌های مشارکت‌های فرهنگی، مدنی و اجتماعی بستری فراهم و ایجاد شود که شهروندان نسبت خود، اطرافیان و محیط اجتماعی و جامعه‌ای که در آن زندگی و زیست می‌نمایند، احساس مسئولیت بیشتری نمایند، چون که هرچقدر شهروندان مسئولیت‌پذیری بیشتری نسبت جامعه و تأمین و برقراری امنیت در جامعه داشته‌اند، در قبال امنیت خود و اطرافیان و سایر شهروندان جامعه مسئولیت‌پذیری بیشتری دارند.

- با فراهم ساختن زمینه‌های مشارکت‌های فرهنگی، اجتماعی و مدنی مانند پلیس مدرسه، پلیس افتخاری و یا دوره‌های داوطلبانه نظارت انتظامی عمومی و همچنین

استقبال نمودن از مشارکت فعال شهروندان به‌عنوان همکاران پلیس، به کاهش فاصله مردم با پلیس، افزایش اعتماد عمومی به نیروهای انتظامی و در نهایت بهبود و ارتقاء شاخص‌های امنیت و به‌ویژه احساس امنیت اجتماعی در جامعه کمک نمایند؛ زیرا وجود شبکه‌های مشارکت به‌عنوان حوزه‌های تولید کننده سرمایه اجتماعی، بیشترین توجه را در ادبیات نوسازی و توسعه سیاسی به خود معطوف نموده است. به‌طور کلی، تعدد شبکه‌های مشارکت اجتماعی در هر گروه سازمان یا جامعه‌ای بیانگر میزان سرمایه اجتماعی آن است، بنابراین؛ هرچه قدر شبکه‌های مشارکت در یک گروه، سازمان یا جامعه‌ای گسترده‌تر باشد، سرمایه اجتماعی نیز غنی‌تر می‌شود.

- با فراهم نمودن زمینه‌ها و بسترهای لازم پلیسی و اجتماعی محیطی در جامعه، شرایطی فراهم آید که شهروندان در آن احساس امنیت و عدم تبعیض و بی‌عدالتی، فساد نمایند، زیرا زمانی که بی‌عدالتی و تبعیض، فقر و فساد از جامعه و به‌خصوص دستگاه‌های حاکمیتی رخ بربندد و آحاد جامعه به این باور برسند که امور به بهترین شکل ساری و جاری است و دغدغه‌ای از این بابت نداشته باشند، به تبع آن، رضایتمندی حاصل می‌شود. با توجه به وجود رابطه مستقیم بین رضایت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی؛ در صورت تحقق چنین شرایطی افزایش ضریب احساس امنیت اجتماعی متصور می‌باشد.

- با اقدامات اجتماعی و فرهنگی پلیسی زمینه‌ها و بسترهایی فراهم نمایند که شهروندان در آن احساس تعلق به جامعه نمایند و امنیت جامعه را امنیت خود بشمارند؛ زیرا می‌توان این‌گونه استدلال کرد که اساس و بنیان برای تقویت تعلق خاطر و دل‌بستگی روانی شهروندان به جامعه‌شان، تقویت ادراکات شهروندان از عضویت اجتماعی یا نشان دادن توجه و حمایت اجتماعی برای شهروندان یا هر دو است. این ادراکات قوی وقتی پدیدار می‌شوند که شهروندان و جامعه علائق و منافع مشترک دارند و شهروندان در می‌یابند که رابطه آنها با جامعه و محیط اجتماعی، یک "ما" شکل می‌دهد. این

ادراکات اغلب به وسیله فراهم کردن ایماها و نشانه‌هایی برای شهروندان که یک "ما" جمعی را تقویت می‌کند، ایجاد می‌شوند یا بهبود می‌یابند. این ایماها و نشانه‌ها به شهروندان بیان می‌دارند که کوشش‌های آنها به سازمان (یعنی یک کل بزرگ‌تر) کمک می‌کند.

- در راستای افزایش اعتماد اجتماعی و به تبع آن افزایش احساس امنیت، با بسترسازی و زمینه‌سازی‌های فرهنگی به تقویت پایه‌های اعتماد بنیادین در بین افراد جامعه کمک شود تا اعتماد اکثریت را هم در بین مردم و هم در بین نهادهای دولتی و خصوصی افزایش داده و از این طریق احساس امنیت نیز تقویت شود. در صورتی که دست‌اندرکاران امر بتوانند با اتخاذ تدابیری، اطمینان و اعتماد را برای اعضای جامعه به ارمغان آورند، لذا این تراکم ارتباطی، می‌تواند به اعتماد بالا منجر شود تا زمینه‌ساز احساس امنیت اجتماعی شود.

- فراجا به‌طور عام و نهاد نظارت همگانی به‌طور خاص به‌منظور تقویت رویکرد جامعه‌محوری خود در مسیر دستیابی به توسعه احساس آرامش و امنیت در جامعه بیشتر باید سازمانی حرفه‌ای و بهره‌مند از دانش فنی و اجتماعی باشد، به گونه‌ای که این حرفه‌گرایی و تخصصی‌شدن از سطح دانش فنی فراتر رفته و از دانش عملی مناسب به لحاظ جامعه‌شناختی، روان‌شناختی، حقوقی و سیاسی نیز برای برقراری تعامل مناسب با جامعه و مردم برخوردار باشد.

سیاس‌گذاری

در پایان لازم است از تمامی افراد حقیقی و حقوقی که در فرایند انجام این پژوهش ما را یاری نمودند، صمیمانه تشکر و قدردانی نمائیم.

منابع

- ۱) قرآن کریم. ترجمه محمد مهدی فولادوند
- ۲) حضرت امام خمینی (ره). (۱۳۵۷)، ولایت فقیه. انتشارات امیرکبیر

۳) ابراهیمی، مهدی. (۱۳۹۹). نقش بسیج ملی در اقتصاد مقاومتی. جامعه‌شناسی سیاسی انقلاب اسلامی، ۳(۱)، ۱۰۱-۱۳۷.

https://www.psirj.ir/article_144918_fb08592765acdf7c4c6ebdea5ed16a.pdf

۴) احمدی‌مقدم، اسماعیل؛ محمدی‌نیا، امین؛ صارمی، نوذر و میرزاخانی، عبدالرحمن. (۲۰۱۷). بررسی تأثیر فرهنگ و ارزش‌های مشترک سازمانی بر جامعه‌محوری پلیس (با تأکید بر افزایش احساس امنیت شهروندان). پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی. ۹(۳۶)، ۲۳-۴۸.

http://osra.jrl.police.ir/article_9884_c4dafa0ba802747b2ae7fd852c bdbcca.pdf

۵) ادیسی، افسانه، و شجاعی، مرجان. (۱۳۹۱). بررسی عوامل موثر بر مشارکت اجتماعی ساکنین در تحقق طرح‌های توسعه شهری "نمونه موردی: پیاده راه سازی حوزه تاریخی شهر تهران منطقه ۱۲". برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۳(۱۳)، ۱۱۵-۱۵۸.

https://qjds.atu.ac.ir/article_3317_359a49ac5f4e9cc40d0c76076f7354c6.pdf

۶) اسکوگان، وسلی جی. (۱۳۷۶). مشارکت اجتماعی و مراقبت انتظامی همگانی، کتاب سال امنیت اجتماعی، ترجمه ابراهیم مسعودنیا، تهران، نشر آشنایی.

<https://www.gisoom.com/book/1755407>

۷) افتخاری، اصغر. (۱۳۸۴). جزوه درس شناخت تهدیدات امنیت، مباحث دوره دکتری دانشگاه عالی دفاع ملی.

۸) اکبری، حسن (۱۳۸۳). عوامل مؤثر بر مشارکت اجتماعی، [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]، دانشگاه تهران.

۹) اعظم کریمایی، علی. (۱۳۸۹). رویکرد ایجابی به امنیت اجتماعی و نقش ناجا در تأمین آن. پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، ۳(۳)، ۸۹-۱۳۱.

<file:///C:/Users/User/Downloads/4002013890304.pdf>

۱۰) اولادی، شعبان، جهانبخش، اسماعیل، و محمدی، اصغر. (۱۳۹۸). تأثیر بدحجابی و تبرج بر احساس امنیت فردی زنان (مورد مطالعه: زنان و دختران بالای ۱۵ سال شهر تهران). پژوهش‌های انتظامی - اجتماعی زنان و خانواده، ۷(۱) (پیاپی ۱۲)، ۱۰۲-۱۲۰.

http://pssw.jrl.police.ir/article_91406_5e2ae9dca84ef924fb313c53e3b4b2d0.pdf

(۱۱) آدینه‌وند، سلمان؛ غنی فتحی، طارق. (۱۳۹۴). حقوق متقابل مردم و نیروی انتظامی،

چالش‌ها و راهکارها، فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی، دوره ۱، شماره ۱، ۹۱-۸۲.

<http://uctjournals.com/farsi/archive/socials/۴۴۴/winter/۹.pdf>

(۱۲) آزر، ادوارد و این مون چونگک. (۱۳۷۹). امنیت ملی در جهان سوم، ترجمه: ناشر،

تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

(۱۳) بشیریه، حسین. (۱۳۹۹). انقلاب اسلامی و بسیج سیاسی. دانشگاه تهران.

<https://www.gisoom.com/book/1647652>

(۱۴) بیات، بهرام. (۱۳۸۷)، تبیین جامعه شناختی احساس امنیت در بین شهروندان تهرانی،

فصلنامه علوم اجتماعی. شماره ۳۵.

<https://www.magiran.com/volume/۷۷۷۷۷>

(۱۵) بلالی اسکویی، آریتا؛ صداقتی، عاطفه و درتومی، شهلا. (۱۳۹۹). نگرشی کاربردی به

احساس امنیت زنان در پارک‌های درون شهری مورد مطالعه: شهر بجنورد. پژوهش‌های

معماری و محیط، (۱)۲، ۶۵-۸۱.

https://jaer.znu.ac.ir/article_43087_a09b83dd89e9d6fe95b28239697d59bd.pdf

(۱۶) بوزان، باری. (۱۳۷۸). مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی،

تهران، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.

<https://www.iranketab.ir/book/37484>

(۱۷) ترابی، یوسف و گودرزی، آیت. (۱۳۸۳). ارزش‌ها و امنیت اجتماعی. دانش انتظامی،

۴۶-۳۱، (۲)۶.

<https://sid.ir/paper/459455/fa>

(۱۸) توتونچی، غلامعباس. (۱۳۷۸). بررسی زمینه‌های عملی مشارکت مردم در

سرمایه‌گذاری‌های توسعه منابع آب استان آذربایجان شرقی، تبریز: انتشارات سازمان

برنامه و بودجه آذربایجان شرقی.

<https://abfaazarbaijan.ir/?pageid=267>

۱۹) چگینی زاده، غلامعلی. (۱۳۷۹). رویکردی نظری به مفهوم امنیت ملی در جهان سوم،

فصلنامه سیاست خارجی، سال چهاردهم

<https://ensani.ir/file/download/article/20101206170952-280.pdf>

۲۰) حسن آبادی. (۱۳۸۹). تنها راه، مشارکت مردمی است، پایگاه خبری فرمانده انتظامی.

https://www.bsrq.ir/article_80382_0b0eca5f881ba50e02a65c7103b65946.pdf

۲۱) رجب زاده، عزیزالله. (۱۳۸۹). مشارکت مردم ضامن امنیت.

<http://online.www.Police.ir>

۲۲) رجبی فرجاد، حاجیه، و شایگان، فریبا. (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت

شهروندان اهوازی. *مطالعات امنیت اجتماعی*، ۱۰(۵۸)، ۴۷-۷۵.

http://sss.jrl.police.ir/article_92292_a99f6a0733aaf69c051973c16b6331b7.pdf

۲۳) رئیسی، علیرضا، صادق تبریزی، جعفر، اختردانش، نیما، کاظمی، الهه، اسلامی، محمد،

کاظمینی، حسین، آقامحمدی، سعیده، و رضائزاداصل، پریسا. (۱۴۰۱). غربالگری شفاهی

اعضای خانوارها از طریق نظام مراقبت‌های بهداشتی درمانی اولیه در جمهوری اسلامی

ایران: گام اول بسیج ملی مقابله با کووید-۱۹. *تصویر سلامت*، ۱۳(ویژه نامه ۱)، ۶۵-۵۵.

<file:///C:/Users/User/Downloads/doh-13-55-1.pdf>

۲۴) ستوده، هدایت‌الله. (۱۳۷۳). *مقدمه‌ای بر آسیب‌شناسی اجتماعی*، چاپ ۲، تهران: انتشارات

موسسه آوای نور.

۲۵) سلطانی بهرام، سعید؛ دانش، لیل، علی‌نژاد، رقیه. (۱۳۹۴). مطالعه نقش پیشگیری نظامی

از جرم بر احساس امنیت شهروندان تبریزی، *مجله مطالعات جامعه‌شناسی*، دانشگاه آزاد

اسلامی واحد تبریز، دوره ۸، شماره ۲۹، ۱۳۹۴، ۵۶-۳۹.

<file:///C:/Users/User/Downloads/Article.pdf>

۲۶) سیف‌اللهی، رضا. (۱۳۷۹). *جایگاه امنیت اجتماعی در امنیت ملی*، مقالات همایش تغییر و

تحولات فرهنگی اجتماعی و امنیت ملی، مرکز بررسی‌های استراتژیک، چاپ اول.

۲۷) سهراب‌زاده، مهران، بخشی، قدیر، و دعاگویان، داوود. (۱۳۹۵). بررسی و تبیین تأثیر

عملکرد پلیس جامعه‌محور بر احساس امنیت زنان (مورد مطالعه: کلانشهر تهران).

پژوهش‌نامه جغرافیای انتظامی، ۴(۱۵)، ۸۳-۱۱۰.

http://pogra.jrl.police.ir/article_9707_e13e352203c019bdf0b840cf007e9c4f.pdf

۲۸) شادی‌طلب، ژاله. (۱۳۸۲). مشارکت اجتماعی زنان. زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)، ۱(۷)، ۱۷۶-۱۴۱.

https://jwdp.ut.ac.ir/article_11371_7c13583f9712102bd00b6501ad73033e.pdf

۲۹) شکوهی، حسین؛ یوسفی صفاپور، جمال. (۱۴۰۱). نقش انگیزش در بسیج ملی در جمهوری اسلامی ایران. جامعه‌شناسی سیاسی انقلاب اسلامی، ۳(۴)، ۱۸۶-۱۶۳.

https://www.psirj.ir/article_162438_62ca519727f2200eb2a8d666de846cb6.pdf

۳۰) صادق تیریزی، جعفر؛ خسروی، اردشیر؛ رئیسی، علیرضا؛ عطائی، امین؛ عاطفی، عزیزاله؛ فرخی، بابک؛ کاظمینی، حسین؛ کوشا، الهه؛ درمیانی، آزاده و رشیدیان، الهام. (۱۴۰۱). ارائه خدمات اساسی سلامت جامانده در طی همه‌گیری کووید-۱۹ در جمهوری اسلامی ایران؛ گام سوم بسیج ملی مقابله با کووید-۱۹. تصویر سلامت، ۱۳(ویژه نامه ۱)، ۷۵-۸۷.

<file:///C:/Users/User/Downloads/1000591401sup106-1.pdf>

۳۱) طالبی، ابوتراب؛ رمضان، صدیقه (۱۳۹۶). «عوامل و زمینه‌های گرایش به معنویت‌گرایی جدید در میان شهروندان تهرانی». فصلنامه علمی راهبرد اجتماعی فرهنگی، دوره ۶، شماره ۳، آذر ۱۳۹۶، صفحه ۲۳۴-۱۸۹.

https://rahbordfarhangi.csr.ir/article_444444_4c8f88aae6f0c7d88def00fab4444aa.pdf

۳۲) عباس‌زاده، محمد (۱۳۸۷)، بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در امور شهری (مورد مطالعه: شهر اصفهان)، رساله دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان [

<https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/888888e888e000e3a7d720d0b1b66ab9>

۳۳) عطازاده، مجتبی. (۱۳۸۶). بسیج رهیافت عملی بنیاد امنیت ملی بر پایه قدرت نرم. مجموعه مقالات همایش ملی بسیج و قدرت نرم؛ جلد سوم دانشگاه امام صادق (ع). تهران

https://sds.sndu.ac.ir/article_888_1ee00b2222c33cb33a0372137288c3aa.pdf

۳۴) علوی تبار، علیرضا. (۱۳۷۹). بررسی الگوی مشارکت کارکنان در اداره امور شهرها، تجارب جهانی و ایران، جلد اول، تهران، مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهری.

<https://www.gisoom.com/book/1182161>

۳۵) عنبری، موسی و فیروزجاییان، علی اصغر. (۱۳۸۸). مشارکت امنیتی و انتظام مشارکتی بررسی تجارب و زمینه‌های مشارکت مردمی در تأمین نظم و امنیت (با تأکید بر ایران). پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، ۲(۲)، ۵۹-۹۴.

<file:///C:/Users/User/Downloads/4002013880203.pdf>

۳۶) غفاری، غلامرضا و نیازی، محسن (۱۳۸۶)، جامعه‌شناسی مشارکت، تهران: نشر نزدیک.

<https://opac.nlai.ir/opac-prod/search/briefListSea...>

۳۷) قادرزاده، امید و بخشیان، روح‌الله. (۱۳۹۸). زمینه‌ها و دلالت‌های نظم اجتماعی؛ مطالعه کیفی کارکنان ناجا. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۸(۱)، ۶۱-۸۴.

https://ssoss.ui.ac.ir/article_24060_1cc392155c18334d5fde17b3238fff07.pdf

۳۸) کلمنتس، کوین؛ قاسمی، محمدعلی. (۱۳۸۴). به سوی جامعه‌شناسی امنیت. فصلنامه مطالعات راهبردی، ۸(۲۸)، ۳۱۰-۲۸۱.

https://quarterly.risstudies.org/article_1005_1534add6430f57085769749826330f2a.pdf

۳۹) گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۸). تجدد و تشخیص، جامعه و هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشرنی.

<https://www.gisoom.com/book/۳۳۳۳۳۳۳۳/>

۴۰) محمد داودی، امیرحسین؛ اسلامی، فاطمه. (۱۳۹۷). نقش مشارکت اجتماعی شهروندان بر رویکرد جامعه محوری پلیس و تعدیل‌گری امنیت اجتماعی، مطالعات امنیت اجتماعی، دوره ۹، شماره ۵۳، ۱۸۹-۲۱۶.

http://sss.jrl.police.ir/article_19019_4536124fcff9e956810dafebcb32e372.pdf

۴۱) محمدی، غفار. (۱۳۸۹). مشارکت مردم با فرمانده انتظامی امنیت را به دنبال دارد، خبرگزاری حوزه تخصصی دین، چهارشنبه ۱۱ مهرماه.

۴۲) میس، ادوین و پ. جی. اورتمایر، (۱۳۸۰). رهبری، اصول اخلاقی و امور پلیسی، چالش‌های پیش‌روی پلیس در قرن بیست‌ویکم. ترجمه حسین شاکری. تهران: نیروی انتظامی، سازمان تحقیقات و مطالعات ناجا.

<https://www.gisoom.com/book/۳۳۳۳۳۳۳>

۴۳) مفتون، فرزانه؛ آقاسی، محمد؛ رفیعی بهابادی، مهدی؛ نقی‌زاده موعاری، فاطمه، و منتظری، علی. (۱۳۹۹). میزان آگاهی مردم از اجرای طرح بسیج ملی کنترل فشارخون بالا: یک مطالعه ملی. *پایش*، ۱۹(۶)، ۷۱۱-۷۲۱.

<https://payeshjournal.ir/article-1-1509-fa.pdf>

۴۴) نظامی پور، قدیر. (۱۳۸۹). تقریرات درس بسیج ملی. دانشگاه عالی دفاع ملی. دانشکده مدیریت راهبردی. تهران

https://sds.sndu.ac.ir/article_۳۳۳_۱ee۰۰b۲۲۲۲c۳۳cb۳۳a۰۳۷۲۱۳۷۳۸۸c۳aa.pdf

۴۵) نورائی منوچهر. (۱۳۷۴). طرح‌ریزی و برنامه‌ریزی بسیج ملی، دانشگاه علوم استراتژیک، تهران.

۴۶) نویدنیا، منیژه. (۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی. فصلنامه مطالعات راهبردی، ۶(۱۹)، ۵۵-۷۸.

https://quarterly.risstudies.org/article_1066_8d996281fd5262f7e2b79839770ccfac.pdf

۴۷) هاشمیان‌فرد، زاهد. (۱۳۸۸). جهاد دفاعی (اصول و الزامات). دانشگاه عالی دفاع ملی. تهران

<https://www.gisoom.com/book//۰۰۰۰۰۰۰۰>

- 48) Buzan, B. (2000). *Security Studies: Beyond Strategy*. Dinamarca: Copenhagen Peace.
- 49) Helly, Denise (2001), "Voluntary and Social Participation by People of Immigrant Origin: Overview of Canadian Research", Second National Metropolis Conference, Montreal, November 1997.
- 50) Hyypä, M. T., Mäki, J., Alanen, E., Impivaara, O., & Aromaa, A. (2008). Long-term stability of social participation. *Social Indicators Research*, 88(2), 389-396.

- <http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>
- 51) Chernoff, W. A. (2021). The new normal of web camera theft on campus during COVID -19 and the impact of anti-theft signage. *Crime science*, 10(1), 23 .
<file:///C:/Users/User/Downloads/s40163-021-00159-4.pdf>
- 52) Dyfyniad o'r fersiwn a gyhoeddwyd / Citation for published version (APA): Ahn, M. Y., & Davis, H. (2020). Sense of belonging as an indicator of social capital. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40(7/8), 627-642.
<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ijssp-12-2019-0258/full/html>
- 53) Felson, M., Jiang, S., & Xu, Y. (2020). Routine activity effects of the Covid-19 pandemic on burglary in Detroit, March, 2020. *Crime science*, 9(1), 10: 1-7
<file:///C:/Users/User/Downloads/s40163-020-00120-x.pdf>
- 54) Justin RichardsonID, Tom Postmes, Katherine Stroebe. (2022). Social capital, identification and support: Scope for integration. *Plos One* 17(4): e0266499.
<file:///C:/Users/User/Downloads/journal.pone.0266499.pdf>
- 55) Lasso de la Vega, C; Volij, O; Weinschelbaum, F. (2021). Theft in Equilibrium. *European Economic Review*, Volume 139, 103869;
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0014292121001926>
- 56) Luzay, E., Shafieva, D., Zeleňáková, M., & Petkanič, Š. (2022, September). Renovation of dormitory campus using the principles of sustainable development. In IOP Conference Series: *Materials Science and Engineering*. (Vol. 1252, No. 1, p. 012045). IOP Publishing.
<https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/1252/1/012045/pdf>
- 57) Mergler, A., Spencer, F. H., & Patton, W. (2007). Relationships between personal responsibility, emotional intelligence, and self-esteem in adolescents and young adults. *The Educational and Developmental Psychologist*, 24(1), 5-18. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0816512200029060>

- 58) Sargeant, E., Murphy, K., & Cherney, A. (2014). Ethnicity, trust and cooperation with police: Testing the dominance of the process-based model. *European journal of criminology*, 11(4), 500-524.
<http://euc.sagepub.com/content/11/4/500.short>
- 59) Song, G., Zhang, Y., Bernasco, W., Cai, L., Liu, L., Qin, B., & Chen, P. (2021). Residents, Employees and Visitors: Effects of Three Types of Ambient Population on Theft on Weekdays and Weekends in Beijing, China. *Journal of quantitative criminology*, 1–39.
<file:///C:/Users/User/Downloads/s10940-021-09538-1-1.pdf>
- 60) Tseloni, A., Farrell, G., Thompson, R. Evans, E., Tilley, N. (2017). Domestic burglary drop and the security hypothesis. *Crime Sci.* 6(3): 1-16.
<file:///C:/Users/User/Downloads/s40163-017-0064-2.pdf>
- 61) Terpstra, J. (2008) "Police, Local Government and Citizens as Participants in Local Security Networks." *Police Practice and Research, Routledge, Taylor and Francis group*, 9 (3): 213- 225
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0032258X15569427>